

T.C.

ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI

**SÖZLÜ/ ORAL GELENEK BAĞLAMINDA MÜZİK
ÖĞRETME-ÖĞRENME SÜRECİ:
BOLU İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Cemal ÖZATA**

**Danışman
Doç. Dr. Nesrin KALYONCU**

Bolu-2007

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Cemal ÖZATA'ya ait “Sözlü/Oral Gelenek Bağlamında Müzik Öğretme-Öğrenme Süreci: Bolu İli Örneği” adlı çalışma, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı): Doç. Dr. Nesrin KALYONCU .....

Üye: Yrd. Doç. İ. Hakkı AKYOLOĞLU .....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Armağan C. ELÇİ .....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Uğur ESER

ABSTRACT**Cemal ÖZATA****M. A. THESIS****THE DEPARTMENT OF MUSIC EDUCATION****SUPERVISOR: Assoc. Prof. Dr. Nesrin KALYONCU****September 2007, xiv + 80 Pages**

In this study, it is aimed to study the basic features of the process of music teaching and learning within the context of oral tradition and transfer. In addition to the genders, ages, educational circumstances and occupational qualifications of the individuals who teach and learn music by the oral tradition, it is aimed to determine the characteristics of the teaching place, the frequency of the lessons, the purpose why the teachers and the students learn or teach, the methods and techniques used, the grades of the lessons, the materials used, the music types taught, the communication between students and the teacher and the problems faced.

The study was carried on with 15 teachers and 14 students that were reached by the chain sampling in the Bolu province center and the allocation units bound to the province center. In order to gather the necessary data, interviews have been made with the students and teachers included in the sampling and the process of teaching- learning has been observed.

As a result of this study, it has been determined that written sources are not used for music teaching made by the oral tradition in Bolu province center, the purpose of the lessons was to take up a profession, generally houses were selected for the lessons, there was no periodic arrangements for the lessons and they were generally made in the spare time. It was seen that the music type taught to a great extent was Turkish Folk Music and percussions, string instruments, plectrum instruments and wind instruments were used as materials in the lessons. It has been determined that during the lessons, such stages as content earning, attention drawing, feedback, correcting, reinforcement, explaining of purposes, summarizing and motivation were taken into consideration. It has been determined that the communication was generally made by using verbal statements and body language during the teaching process.

Keywords: Oral/verbal tradition; verbal transfer; music teaching in oral tradition; Bolu province sample

ÖZET

Cemal ÖZATA

Yüksek Lisans Tezi

Güzel Sanatlar Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nesrin KALYONCU

Eylül 2007, xiv + 80 sayfa

Bu çalışmada, sözlü aktarım geleneği kapsamında müzik öğretme ve öğrenme sürecinin temel özelliklerinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmada oral gelenekle müzik öğretimi ve öğrenimi yapan kişilerin cinsiyeti, yaşı, eğitim durumları, mesleki nitelikleri ile birlikte öğretimin yapıldığı mekân özelliklerinin, ders yapma sıklığının, öğretici ve öğrenci amaçlarının, kullanılan yöntem ve tekniklerin, ders aşamalarının, kullanılan materyallerin, öğretilen müzik türlerinin, öğretici ve öğrenci iletişiminin ve karşılaşılan güçlüklerin tespiti amaçlanmıştır.

Çalışma Bolu ili merkezi ve merkeze bağlı yerleşim birimlerinde kartopu zincirleme örnekleme yöntemiyle ulaşılabilen 15 öğretici ve 14 öğrenci ile sürdürülmüştür. Gerekli verileri toplayabilmek için, örnekleme dahil olan öğretici ve öğrencilerle görüşmeler yapılmış ve öğretme-öğrenme süreci gözlemlenmiştir.

Araştırma sonucunda Bolu il merkezinde oral gelenekle yapılan müzik öğretiminde yazılı kaynakların kullanılmadığı, öğrenim amacının meslek edinmek olduğu, mekân olarak çoğunlukla evin seçildiği, dersler için periyodik bir düzenleme olmadığı ve boş zamanlarda yapıldığı saptanmıştır. Öğretilen müzik türünün genellikle Türk Halk Müziği olduğu, derslerde ise vurmali, yaylı, mızraplı ve üflemeli çalgıların materyal olarak kullanıldığı görülmüştür. Derslerde içerik kazandırma, dikkat çekme, dönüt alma, düzeltme, pekiştirme, amaçları açıklama, özetleme ve güdüleme gibi aşamaların göz önünde bulundurulduğu belirlenmiştir. Öğretim esnasında iletişimin genellikle sözlü ifade ve beden dili kullanılarak sağlandığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sözlü/Oral Gelenek; Sözlü Aktarım; Oral Gelenekte Müzik Öğretimi; Bolu İli

AÍLEME

TEŞEKKÜR

Tez dönemim boyunca, tez ile ilgili konu içeriği ve detaylarda bana yardımını esirgemeyen, bilimsel çalışma biçimini ve etiğini öğretmeye çalışan, bilgi birikimi ve çalışma temposuyla kendime model aldığım tez danışmanım Doç. Dr. Nesrin KALYONCU'ya; görüşme ve gözlem formunun kapsam geçerliliği için görüşlerinden yararlandığım değerli hocam Yrd. Doç. Erdal TUĞCULAR'a; araştırmada ikinci gözlemci olarak görev alan Arş. Gör. İsmail SÖZEN'e; saha araştırmasında rehberlik yapan Nail TOKUŞ'a ve Yetiş TOKUŞ'a; sahaya ulaşım konusunda ve çekimler sırasında yardımlarını esirgemeyen Cevat BÜYÜKIRLI'ya ve Sedat TEKE'ye; Yüksek Lisans döneminde manevi desteğini her zaman hissettiğim sevgili eşim Ebru ÖZATA'ya; bugünlere gelmeme vesile olan ve çalışmalarımı hep destekleyen tüm Ailem'e sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	viii
ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xiii

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
1. Problem Cümlesi.....	9
2. Alt Problemler.....	9
3. Araştırmanın Amacı.....	10
4. Araştırmanın Önemi.....	11
5. Sayıtlılar.....	11
6. Sınırlılıklar.....	11
7. Tanımlar.....	12

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	14
1. Kültür.....	14
2. Sözlü Aktarım.....	17
3. Yazılı Aktarım.....	19

4. Müziksel Kültürün Aktarımı	21
5. Sözlü Aktarılan Kültürlerde Müzik Öğretimi.....	22
6. İlgili Araştırmalar.....	26
6.1. Geleneksel Osmanlı/Türk Müziğinde Öğretim ve İntikal Üzerine Bir Araştırma.....	26
6.2. Türk Halk Oyunları Öğretim Yöntemleri ve Program Geliştirme Üzerine Bir Araştırma.....	27
6.3. Nevşehir Yöresinin Müzik Folklorunun İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma.....	28
6.4. Isparta İli Folkloru Üzerine Bir Araştırma.....	29
6.5. Sözlü Geleneğin Jazz Müzikteki Yeri Üzerine Bir Araştırma.....	29

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	31
1. Araştırma Modeli.....	31
2. Evren ve Örneklem.....	31
3 Verilerin Toplanması.....	33
4 Verilerin Çözümlemesi.....	35

BÖLÜM IV

BULGULAR	36
1. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecine Katılan Kişilerin Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Durumları.....	36
2. Sözlü/Oral Gelenekle Öğretim Yapan Kişilerin Kendi Bakış Açıklarına Göre, Yaş ve Eğitim Durumlarının Öğretimde Oluşturduğu Avantaj ve Dezavantajlar	38
3. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında Müzik Öğretimi Yapan Kişilerin Mesleki Nitelikler.....	39
4. Sözlü/Oral Aktarım Gelenek Kapsamında Müzik Öğretimi Yapmak İçin Seçilen Mekânlar.....	40
5. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında Müzik Öğretim Sıklığı	42
6. Sözlü/Oral Gelenekte Müzik Öğretme-Öğrenme Amaçları.....	45
7. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinde Öğretilen Müzik Türleri.....	45
8. Sözlü/Oral Gelenekle Yapılan Müzik Öğretiminde Kullanılan Materyaller	46
9. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında Yapılan Müzik Öğretiminin Aşamaları	47
10. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinde Kullanılan Öğretim Yöntemleri	48
11. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinde Öğrenci ve Öğretici İletişimi.....	50
12. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinin Öğretici ve Öğrenci Açısından Güçlükleri	51

BÖLÜM V

SONUÇ ve TARTIŞMA.....	55
1. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecine Katılan Kişilerin Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Durumları.....	55
2. Sözlü/Oral Gelenekle Öğretim Yapan Kişilerin Kendi Bakış Açıklarına Göre, Yaş ve Eğitim Durumlarının Öğretimde Oluşturduğu Avantaj ve Dezavantajlar.....	56
3. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında, Müzik Öğretimi Yapan Kişilerin Mesleki Nitelikleri.....	57
4. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında Müzik Öğretimi Yapmak İçin Seçilen Mekânlar.....	57
5. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında Müzik Öğretim Sıklığı	58
6. Sözlü/Oral Gelenekte Müzik Öğretme-Öğrenme Amaçları.....	59
7. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinde Öğretilen Müzik Türleri.....	59
8. Sözlü/Oral Gelenekle Yapılan Müzik Öğretiminde Kullanılan Materyaller.....	60
9. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında Yapılan Müzik Öğretiminin Aşamaları.....	61
10. Sözlü/Oral Aktarım Geleneği Kapsamındaki Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinde Kullanılan Öğretim Yöntemleri.....	62
11. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinde Öğrenci ve Öğretici İletişimi.....	63
12. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinin Öğretici ve Öğrenci Açısından Güçlükleri.....	65

KAYNAKLAR.....	66
EKLER.....	72
Ek-1: Naratif Görüşme Soruları.....	73
Ek-2: Gözlem Formu.....	75
ÖZGEÇMİŞ.....	80

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 1. Öğreticilerin Yaşı.....	37
Çizelge 2. Öğrencilerin Yaşı	37
Çizelge 3. Öğretici ve Öğrencilerin Öğrenim Durumları.....	38
Çizelge 4. Öğreticilerin Mesleği.....	40
Çizelge.5. Mekân Seçiminde Etkili Olan Faktörler.....	41
Çizelge 6. Arzu Edilen Mekan Özellikleri.....	42
Çizelge 7. Ders Yapma Sıklığı.....	43
Çizelge 8. Öğretim Sıklığına Etki Eden Faktörler.....	44
Çizelge 9. Öğreticilerin Ders Yaptığı Öğrenci Sayısı.....	44
Çizelge 10. Öğretilen Müzik Türleri ve Formları.....	46
Çizelge 11. Öğretme-Öğrenme Sürecinde Kullanılan Materyaller.....	47
Çizelge 12. Derslerde Sık Kullanılan Öğretim Yöntemleri.....	49
Çizelge 13. Yöntem Seçimini Belirleyen Faktörler.....	49
Çizelge 14. İletişim Türleri.....	50
Çizelge 15. Öğretme Sürecinde Öğreticinin Yaşadığı Güçlükler.....	52

Çizelge 16. Öğrencinin Ders Anında Yaşadığı Güçlükler.....	53
Çizelge 17. Öğrencilerin Güçlükleri Aşma Yöntemleri.....	54

BÖLÜM I

GİRİŞ

Kültür, insan yaşamının var olduğuna dair işaretlerin bulunduğu her yerde farklı, farklı olduğu kadar da benzer özellikler gösteren yaşam biçimlerini içerir. Türk Dil Kurumu kültürün tanımını, “bir topluluğun tinsel özelliğini, duyuş ve düşünüş birliğini oluşturan gelenek durumundaki her türlü yaşayış, düşünce ve sanat varlıklarının tümü” (Türk Dil Kurumu, 1974:532) şeklinde yapmıştır. Tylor (1871) ise kültürü, “kültür, ya da uygarlık, bir toplumun üyesi olarak, insanoğlunun öğrendiği (kazandığı) bilgi, sanat, gelenek-görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür” (Tylor’dan aktaran: Güvenç, 1999:101) biçiminde tanımlar. Güvenç’e (1999) göre bu tanım, oldukça eski olmasına rağmen bütüncü kültür tanımlarının belki de en iyisidir.

Kültür, insan varlığı ile birlikte oluşmaya başlayarak en eski çağlardan günümüze kadar sürekli bir değişim içerisinde olmuştur. Uçan (1997:7), bu değişimin ve gelişmenin

“(a) yaşantılar-deneyimler-sınayımlar geçirme-edinme-kazanma ve aktarma, (b) alet, araç-gereç yapma, kullanma ve geliştirme, (c) dil(ler) oluşturma-geliştirme ve kullanma, (ç) bütün bunları biriktirme ve sağladığı birikimi koruma ve aktarma yoluyla ”

biçimlendiğini ifade etmiştir.

Kültürel inceleme ve araştırmalar, “sözlü kültür” ve “yazılı kültür” olarak nitelenen iki ana alanda yoğunlaşmaktadır. Sözlü kültür, toplumların kültürlerini

sadece söze/dile dayanarak hiçbir yazılı kaynaktan yararlanmadan ifade edebilme, yaşatma ve aktarma biçimidir. Yazılı kültür ise, bir toplumun kültürünü, sembol ve yazı kullanarak ifade etme, kaydetme, sonraki nesillere de bu kayıtlar yoluyla aktarabilme biçimlerini içerir. Sözlü ve yazılı kültür üzerine araştırmalarda bulunan Ong, yazı ve matbaadan habersiz olan ve iletişimi sadece konuşma dilinden ibaret olan kültürleri “birincil sözlü kültür” (2003:23) olarak nitelendirmiştir. Buna karşılık, günümüz ileri teknolojisiyle insan yaşamına giren ve iletişimde çok sık kullanılan telefon, radyo, televizyon ve diğer elektronik araçları, sözlü nitelikleri, üretimi ve işlevi yazı ve metinden çıktıktan sonra konuşma diline dönüştüğü için “ikincil sözlü kültür” (2003:24) olarak nitelendirmektedir. Buna göre “ikincil sözlü kültür”, temelde yazının etkin bir biçimde kullanılmasına dayanmaktadır.

Batuş (2004), az nüfuslu, genellikle avcılık ve toplayıcılıkla geçinen, aynı zamanda ürün kavramından uzak, geleneksel yapıdaki İlk Çağ toplumlarını, sözlü iletişimin yarattığı bir sözlü kültür dünyası olarak tanımlamıştır. Ong’un (2003) bildirdiğine göre, insanlığın dünya üzerindeki varlığı 30.000–50.000 yıl öncesine kadar gitmekte olup, ilk yazı 6000 yıl öncesine aittir. Sözlü kültür pratikleri, ilkçağlarda yazının icadından çok önceleri başlamış, insanlık tarihinin büyük bölümüne damgasını vurmuş ve yazının icadından sonra da devam ederek günümüze kadar süre gelmiştir.

Sözlü kültürün en önemli özelliğinin, yazılı bir kaynağa dayanmamak olduğunu vurgulamıştık. Bu özellik insan belleğinin gelişimi için büyük bir avantaj olmasına karşın, söz ve bilgilerin zaman içerisinde kaybolup gitmesine de sebep olabilmektedir. Oysaki, Köker (2005:13) tarafından da açıklandığı gibi, “sözlü kültür, insanlığın uzun geçmişinin izi zor sürülebilecek deneyimlerinin ve eylemlerinin bilgisini içerir”. Baldini (2000), sözlü kültür kapsamında bilgi ve deneyimlerini kuşaktan kuşağa aktaran toplumlarda, aktarımın yaşlı bilgiler tarafından yapıldığını, bilgi çok değerli ve ona ulaşmak çok güç olduğundan, bilginin korunmasında uzmanlaşmış, eski günleri bilen ve onların öykülerini anlatabilecek yaşlı bilgelere büyük saygı gösterildiğini belirtmektedir (Baldini’den aktaran: Batuş, 2004: 821).

Toplumların sözlü kültürden yazılı kültüre geçişi, büyük bir değişim gerektirdiği için uzun bir süreçte gerçekleşmiştir. “İnsanoğlu konuşa konuşa toplum denen birliği oluşturduktan çok sonra yazıya geçilmiş ve bu geçiş hemen tüm toplumu kapsamamıştır” (Ong, 2003:14). Öztürk’ün (2006) bildirdiğine göre, Avrupa’da 19. yüzyılın başına gelindiğinde bile, halk kültürü reformunun bir boyutu olan halk kitaplarını yenileme, değiştirme ve yeni halk kitaplarını geniş toplum katmanlarına yayma girişimleri henüz büyük oranda tamamlanmış ve sözlü kültür yerini giderek kitap basımcılığının ve basın faaliyetlerinin önemli rol oynadığı yazılı kültüre bırakmıştır. Sözlü kültürden yazılı kültüre geçiş, zorlu ve uzun bir süreç olduğu gibi, her toplumda aynı biçimde ve düzeyde gerçekleşmemiştir.

Bu geçiş süresinin uzun olması, bazı olumsuz sayılabilecek sonuçları da beraberinde getirmiştir. Edmonson (1971) tarih boyunca konuşulan binlerce, belki on binlerce dilden sadece 106 tanesinin edebiyat üretecek derecede yazıya bağlanmış ve büyük bir kısmının hiç yazıya bağlanmamış olduğunu belirtmiştir (Edmonson’dan aktaran: Ong, 2003:19). Yazıya geçirilmeyip zaman içerisinde yok olan dillerin yanında, sözlü olarak üretilen birçok gelenek, çeşitli söylenceler, anlatılar veya müziksel ürünler de, kayıt altına alınamadığı için unutulma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır.

Yazının icadı ve daha sonraları matbaanın kullanılması, yazının insan hayatı üzerindeki etkilerini daha da fazlalaştırmıştır. Batuş’un (2004:818) bildirdiğine göre, “ilk kez Almanya’da Gutenberg tarafından kullanılan matbaa, Avrupa’nın düşünsel yapısını değiştirirken, Latince ve Yunancadan yapılan çevirilerle ortak Avrupa kültürünün oluşmasını, ticarete, sermaye ve kara dayalı ekonomik anlayışın güçlenmesini” de sağlamıştır. Böylece yazı, toplumların gelişmesinde de önemli bir rol oynamıştır.

İnsanlar bilgilerini, becerilerini, görüşlerini, yaşayış biçimlerini, tarihlerini vb. bir sonraki kuşaklara doğru ve yararlı biçimde aktarabilmek için zaman içerisinde yazıyı çok etkin olarak kullanmışlardır. Bununla beraber, yazılı kültürün oluşması ve yazılı iletişimin yaygınlaşması, hiçbir zaman sözlü kültür uygulamalarının bir kenara

atılıp kullanılmayacağı anlamına gelmemiştir. Fakat, günümüzde yazılı kültürün insan hayatı üzerindeki etkileri tartışılmayacak bir düzeye ulaşmıştır.

Hayatımızın her safhasında önemli bir yere sahip olan yazının, sözlü kültür üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri olmuştur. Yazının sözlü kültür üzerindeki olumlu etkilerinden birisini Ong (2003:22),

“Yazı, başından itibaren sözlü kültürü daraltmamış; sözlü hitabın “ilkelerini” ve bileşenlerini bilimsel bir “sanat” olarak, konuşmasının nasıl ve niçin istenilen etkiyi yaratabileceğini gösteren, birbirini izleyen bir zincirleme kurallar bütünü yaratacak şekilde düzenleyerek, sözlü kültürün gelişmesini sağlamıştır”

biçiminde açıklar. Buna karşılık, yazılı iletişimin zaman içerisinde yaygınlaşması, insanların belleklerini daha etkin bir biçimde kullanabilme oranını düşürmüştür.

Yazılı kültürün etkileri, zaman içerisinde sözlü geleneğin çok yaygın olduğu Türk toplumu üzerinde de görülmüştür. Öztürk’ün bildirdiğine göre, Osmanlı İmparatorluğu döneminde, “destanlar ve hikayeler yazıya geçirilmeden önce, sözlü gelenek yoluyla geniş toplum kesimlerine ulaşmaktaydılar” (2006:50). “Boratav ilk modern Türk romanının belirmeye başladığı 1870-1880 yılları arasında, aynı zamanda halk hikayelerinin de yazılı olarak tespit edilmeye ve basılmaya başladığı bir dönem olarak gösterir” (Boratav’dan (1982) aktaran: Öztürk, 2006:50). Boratav, sözlü ürünlerin kimler tarafından, nasıl ve niçin yazıya geçirildiğine kesin yanıt vermenin zor olduğunu da belirtmektedir (Boratav’dan (1982) aktaran: Öztürk, 2006:50).

Kültürün çok önemli bir ögesi olan müzik, geçmişten günümüze kadar sözlü ve yazılı kültür kapsamında sürekli bir gelişim ve değişim içerisinde olmuştur. İnsan yaşamının var olduğu her yerde, kültürün bir parçası olarak önemli bir role sahip olan müziğin doğuşuyla ilgili, 19. yüzyıl boyunca çeşitli fikirler ortaya atılmıştır. Bunlara göre, “müzik dilden (Herder), hayvan sesleri ve özellikle kuş seslerinden (Darwin), insanların birbirlerine seslenmesinden (Stumpf), insanların birbirleriyle kurduğu

duygusal ilişkilerden (Spencer) kaynaklanmıştır ya da esinlenerek doğmuştur” (Say, 1997:24). Rösing’in (1997) bildirdiğine göre, bilimsel temelli teorilerle müziğin doğuş noktasına ulaşma çabasının başlangıcı da 19. yy.ın ortalarına kadar gider.

Müziğin nasıl ortaya çıktığı sorusuyla birlikte, kuşaktan kuşağa nasıl aktarıldığı da merak edilen ve araştırılan konulardan birisi olmuştur. Ong (2003), ozanların iki bin yıl öncesine ait seslerinin kayıt altına alınma imkânının olmadığını, fakat Harvard Üniversitesi’nde bulunan Milman Parry’nin 1933-1935 yılları arasında yaptığı çalışmalarda elde ettiği kayıt koleksiyonuna, Albert B. Lord’un Yugoslav halk ozanlarından elde ettiği sözlü sanat kayıtlarını katmayı başardığını belirtmiştir. Aynı yazar, bu kayıtlar ışığında, müziğin aktarımında özellikle dinlemenin çok önemli bir yere sahip olduğunu şöyle ifade etmektedir:

“20. yy halk ozanlarıyla yapılan ve kaydedilen söyleşiler, ozanların gösteri kayıtlarını desteklemiştir. Bu söyleşilere ve gözlemlere dayanarak halk ozanlarının nasıl öğrendiklerini biliyoruz: Destansı şarkılarını, başka ozanların tek bir kez aynen tekrarlamadan, ama standart izlekler için standart kalıplarla söyledikleri şarkıları aylar ve yıllar boyu dinleye dinleye öğrenirler” (2003:77-78).

Toplumlar, müzik kültürlerinin sonraki nesillere aktarımını, yazıyı kullanarak ya da yukarıda belirttiğimiz gibi yaşça büyük olan bilge kişilerin sözlü anlatımlarıyla yaparlar. Selanik, toplumların çoğunun zaman içerisinde müzik kültürlerini sonraki kuşaklara sözlü gelenekle aktardıklarını şöyle ifade eder:

“Pek çok ulus, şarkılarını kulaktan kulağa, Babadan oğla, Ustadan çırağa aktararak sağlamıştır. Burada özümleme söz konusudur. Müzik yüzyılların ötesinden, zamanın ve yaşayışın süzgecinden geçerek gelir” (1996:5).

Bugün her alanda gelişme sağlamış olan ülkelerde, müzik aktarımı sadece sözlü gelenekle yapılmamakta olup, yazılı aktarım daha baskın bir konumdadır. Müziğin aktarılma şeklindeki farklılıklar toplumların kültür farklılığından

kaynaklanmaktadır. Yazılı aktarımın müzik alanına getirdiği en önemli gelişim nota yazısının etkin bir biçimde kullanılmasıdır. Müzik aktarımında yaygın olarak kullanılan “Batı notasyonu 9. ve 16. yy. arasındaki çok sayıdaki evrede gelişmiştir” (Rösing, 1997:79). Selanik’in (1996) bildirdiğine göre, ilkçağlarda seslerin ilk kez işaretlerle gösterilmesi isteği, Çin, Hint, Yunan ve Roma müzik kültürlerinde rastlanan Alfabetik nota yazısının ve Akdeniz kıyılarında rastlanan Neumatique notalama sisteminin gelişmesine sebep olmuştur. “El yazması olarak korunmuş en eski *Gregorius Ezgileri* 9. yüzyıldan kalmadır. Önceden kuşaktan kuşağa taşınan ezgiler, giderek *neuma*’ların harften simgeye dönüşmesiyle kalıcı belgelere geçirilmiştir” (İlyasoğlu, 2003:11).

Ezgilerin kalıcı belgelere geçirilmesine kadar geçen süre içerisinde, sözlü biçimde yaşatılan ezgilerin korunması çok zor, hatta zaman zaman imkânsız olmuş ve ezgiler zamanla kaybolma tehlikesiyle karşı karşıya kalmışlardır Bu durumu Selanik (1996:2), “Eski uygarlıklardan hiçbir müzikal yankı bize ulaşmamıştır. Modern nota yazısına çevrilerek çözülebilen ilkyazılar oldukça yakın zamanlara aittir. Geri kalanlar, geçmişin karanlığında kaybolup gitmiştir” şeklinde özlü olarak belirtmiştir. Bu durum, dünyada halen sözlü kültür geleneğiyle müziklerini yaşatıp sonraki nesillere aktarmaya çalışan toplumlarda, ezgilerin unutulabilirliği olasılığını ortaya çıkarmaktadır. Ong (2003), sözlü kültürlerde kazanılan, öğrenilen bilginin unutulup kaybolmaması için sürekli tekrar gerektiğini belirtmiştir.

Türk tarihinin her döneminde de müziğe çok önem verilmiş ve müzik etkin bir biçimde kullanılmıştır. Sayan’ın (2003:10) da özetlediği gibi, “Türk Kültürü içinde büyük önemi olan Türk Müziği, Türk kavminin savaşta, barışta, düğünde ölümde, vazgeçemediği bir unsurdur”. Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi Türkler, müzik kültürlerine çok eski zamanlardan beri sahip çıkmakta ve yaşatmaktadırlar.

Türklerde müziğin icra edilmesi yanında öğrenilmesi de, her çağda olduğu gibi Orta Asya döneminde de önemliydi. “Tapınma ve büyü sırasında müziğe de başvuran din adamı büyücü “şaman” dışında, işi ya da “mesleği müzik yapmak” olan

başka kimse yoktu” (Uçan, 2000:18). Uçan (2000), şaman olmak isteyen gençlerin yaşlı şaman ustalarının yanında eğitilerek yetiştirildiğini bildirmektedir.

Bu örnekten de anlaşılacağı gibi, Türkler usta-çırak geleneğiyle müzik öğretimi yapan toplumlar arasındadır. Özellikle Türk Halk Müziğinin yöresellik özelliğinin bulunmasından dolayı, öğrenimi ve öğretiminde usta-çırak ilişkisinin çok yaygın olduğu bilinen bir gerçektir. Sözlü kültürde, öğrenmede temel işlevi olan usta-çırak ilişkisi, aynı zamanda kültürel aktarımın gerçekleşmesini de sağlar. İnsan, hayat hakkında öğrenmesi gereken her şeyi, kendisinden yaşça büyük olan diğer insanları örnek veya model alarak, gözlemleyerek, taklit ederek bir bakıma çıraklık yaparak öğrenir.

Türk müziği öğrenimi ve öğretiminde, eserleri dinleyerek söylemeye ve çalmaya çalışmanın, bizzat musiki ustalarından ders alarak onların yaptıklarını gözlemleyerek yapmaya çalışmanın büyük önemi vardır. Behar’ın (2003:11) bildirdiğine göre, “bundan seksen doksan yıl öncesine kadar geleneksel Osmanlı/Türk musikisinin öğretimi ve aktarımı bütünüyle “meşk” adı verilen usule dayanırdı”. Behar Meşk’in tanımını, “müziğin yazıya dökülmediği, notaya alınmadığı ve yazılı kağıttan öğrenilip icra edilmediği, icad edilmiş bazı nota yazılarının ise kullanılmayıp dışlandığı bir müzik dünyasının eğitim yöntemidir” (2003:16) şeklinde yapmıştır. “Dört buçuk yüzyıllık Osmanlı/Türk musiki geleneğinde meşk sayısız müzisyen kuşakları tarafından bir öğretim yöntemi olarak benimsenmekle kalmamış, aynı zamanda ses ve saz eserleri repertuarının da yüzyıllar boyu kuşaktan kuşağa intikalini sağlamıştır” (Behar, 2003:10).

Türk sözlü kültüründe âşıklık geleneğinin de önemli bir yeri vardır. “Türk kültür tarihi içinde ozanlık geleneği en eski ve köklü anlatım kurumlarımızdan biridir. Bu kurum tarihi süreç içinde geçirdiği kültürel değişim sonucu “âşıklık geleneği” biçiminde varlığını sürdürmüştür” (Özarslan, 2001:1). Âşıklık geleneğiyle yaşatılan müzikler, yazılı kültürden az da olsa yararlanan ama özünde tamamen sözlü kültürden kaynaklanan ürünlerdir. Özarslan (2001), Âşık adayının geleneksel yoldan alabileceği bilgilerle, çıraklıktan başlayarak ustalığa kadar geçirmesi gereken

merhalelerden oluşan sürecin, aşığın eğitim süreci olduğunu belirtir. Aşık adayının alacağı eğitimin, örgün olmayan, düzensiz, yaygın (non formal) veya geleneksel eğitim şeklinde, temel esasları gözlem ve tembihe dayalı, tavsiyenin ağır bastığı bir eğitim olduğunu da açıklamıştır.

Bütün dünyada olduğu gibi yazılı kültürün giderek sözlü kültürün yerini alması Türkleri de etkilemiş, müzik eğitimimizde sözlü aktarımın yanında yazılı aktarım da kullanılmış ve gittikçe öne çıkmıştır. Günümüz Türkiye'sinde örgün müzik eğitimi; okullar, özel müzik dershaneleri, müzik toplulukları, vb. gibi yerlerde esas olarak yazılı kaynaklardan yararlanılarak yapılmaktadır. Formal müzik eğitimi, Milli Eğitim Bakanlığı'nın öngördüğü program ve kaynaklara dayanarak yazılı kültür pratiklerine göre şekillenmektedir.

Okullardaki eğitimle birlikte, halk arasında informal olarak da müzik eğitim ve öğretimi sürdürülmektedir. Müzik türleri içerisinde önemli bir yeri bulunan Türk Halk Müziğinin yöresellik özelliği taşıması, her yörede farklı biçimlerde öğretilmesine ve icra edilmesine neden olmuştur. Her yörenin müziği, amatörcüce oluşturulan müzik topluluklarında, yörenin müzik kültürüne özgü müzikli sohbet ve toplantılarda veya kişilerin bir araya gelerek usta-çırak ilişkisiyle etkileşimde bulunmalarıyla öğrenilmekte ve öğretilmektedir.

Bu tez çalışmasının başlangıcında da, araştırmacının dikkati tez danışmanı tarafından bu öğretim geleneğine çekilmiştir. Yapılan ön soruşturmalarla, Bolu ilinde de usta-çırak ilişkisi geleneğiyle müzik öğretimi yapan kişilere rastlamanın mümkün olabileceği anlaşılmıştır. Konuya karşı ilgi ve heyecan duyan araştırmacı, bu konuda sahada bir ön çalışma yapmıştır. Bunun sonucunda, sözlü/oral aktarım bağlamında müzik eğitiminin Bolu ilinde değişik biçimlerde varlığını sürdürmekte olduğu saptanmış ve bu kültürel uygulamanın kayıt altına alınabilmesi için bu araştırmaya karar verilmiştir.

PROBLEM CÜMLESİ

Bolu ili merkezinde müziğin sözlü/oral aktarım geleneği kapsamında yapılan müziksel öğrenme ve öğretim, hangi özellikleri taşımaktadır?

ALT PROBLEMLER

Yukarıdaki problemle ilgili olarak aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

- 1) Sözlü/Oral aktarım geleneği kapsamında yapılan müziksel öğretim sürecine katılan öğretici ve öğrencilerin yaş, cinsiyet ve eğitim durumları nedir?
- 2) Sözlü/Oral gelenekle öğretim yapan kişilerin kendi bakış açılarına göre, yaş ve eğitim durumlarının öğretimde oluşturduğu avantaj ve dezavantajlar nelerdir?
- 3) Sözlü/Oral aktarım geleneği kapsamında müzik öğretimi yapan kişilerin mesleki nitelikleri nelerdir?
- 4) Sözlü/Oral aktarım geleneği kapsamında müzik öğretimi yapmak için hangi mekânlar seçilmektedir?
- 5) Sözlü/Oral aktarım geleneği kapsamında hangi sıklıkta müzik öğretimi yapılmaktadır?
- 6) Sözlü kültür kapsamında yapılan müzik öğretme öğrenme sürecinde öğretici ve öğrencilerin amaçları nelerdir?

- 7) Sözlü kültür kapsamındaki müzik öğretme-öğrenme sürecinde hangi müzik türleri öğretilmektedir?
- 8) Sözlü/Oral aktarım geleneği kapsamında yapılan müzik öğretme-öğrenme sürecinde hangi materyaller kullanılmaktadır?
- 9) Sözlü kültür kapsamında yapılan müzik dersi hangi aşamalardan oluşmaktadır?
- 10) Sözlü/Oral aktarım geleneği kapsamındaki müzik öğretme-öğrenme sürecinde hangi öğretim yöntemleri kullanılmaktadır?
- 11) Sözlü/Oral aktarım geleneği kapsamındaki müzik öğretme-öğrenme sürecinde öğrenci ve öğretici iletişimi nasıldır?
- 12) Sözlü/Oral aktarım geleneği kapsamındaki müzik öğretme-öğrenme sürecinin öğretici ve öğrenci açısından güçlükleri nelerdir?

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, Bolu ili merkezinde sözlü kültür kapsamında yapılan müzik öğrenme-öğretme sürecinin genel karakteristiğini ortaya koymaktır. Araştırmanın sonucunda, sözlü aktarım geleneğiyle müzik öğreten ve öğrenen kişilerin yaş, cinsiyet ve eğitim durumları, mesleki nitelikleri, öğretim için seçilen mekânların, öğretim sıklığının, amaçların, öğretilen müzik türlerinin, kullanılan materyallerin, öğretim aşamalarının, kullanılan öğretim yöntemlerinin, iletişim biçiminin, öğrenci ve öğretmen açısından yaşanan güçlüklerin tespiti amaçlanmaktadır.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ülkemizde, müziğin sözlü/oral gelenekle nesilden nesile aktarımının çok önemli bir konu olduğu bilinmektedir. Buna rağmen, özellikle bu gelenek bağlamındaki öğretim süreci konusunda yapılan araştırmalar oldukça azdır. Bu çalışma, halk arasında sözlü aktarım geleneğiyle yapılan müzik öğretimi sürecinin özelliklerinin tespiti ve ortaya konması açısından önem taşımaktadır.

SAYILTILAR

- 1) Görüşmeye katılan kişilerin, görüşme sorularını samimiyetle cevapladıkları varsayılmıştır.
- 2) Ulaşılan örneklemin, kamera çekimleri sırasında olağan öğretme-öğrenme davranışlarını değiştirmedikleri varsayılmıştır.
- 3) Yapılan görsel kayıtların, öğretici ve öğrencinin ders performansını olumsuz etkilemediği varsayılmıştır.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma,

- 1) sözlü aktarım geleneği kapsamındaki müzik öğretme öğrenme süreciyle,
- 2) Bolu ili merkezinde ve merkeze bağlı yerleşim yerlerinde sözlü aktarım geleneğiyle müzik öğreten ve öğrenen kişilerle,
- 3) 2006-2007 yıllarında yapılan öğretim ile

sınırlıdır.

TANIMLAR

Araçsal İletişim: Kişilerarası iletişimde mesaj iletmek için başvurduğumuz yollardan birisi de, birtakım araçlar kullanmaktır (Dökmen, 2006:32). Rozetler ya da takılar takarak, kokular sürerek, belirli kıyafetlere bürünerek, çevremize çeşitli mesajlar iletebiliriz (Duncan'dan (1969) aktaran: Dökmen, 2006:32).

Dil Ötesi İletişim: Sesin niteliğiyle ilgilidir; ses tonu, sesin hızı, şiddeti, hangi kelimelerin vurgulandığı, duraklamalar ve benzeri özellikler, dil ötesi iletişim sayılır (Dökmen, 2006:27).

Formal Eğitim (Örgün Eğitim): Belirli yaş gruplarına okulda düzenli ve amaçlı olarak yapılan eğitim (Fidan ve Erden, 1985).

Güdü: Organizmayı harekete geçiren durumdur. Organizmanın öğrenmeye güdülenmiş olması onun öğrenmesini kolaylaştırır (Bacanlı, 1999:108).

İnformal Eğitim/Non-Formal Eğitim (Yaygın Eğitim) : Örgün eğitim olanaklarından hiç yararlanmamış durumda olanlara, gittikleri okullardan erken ayrılanlara ya da örgün eğitim kurumlarında okumakta olanlara ve meslek dallarında daha yeterli duruma gelmek isteyenlere uygulanan eğitim (Demirel, 2001:96)

Neuma: Yunanca işaret, hareket anlamına gelen, 6. yy.da kullanılan notalama çeşitidir (Selanik, 1996:6).

Oturak Alemi: “Oturak, Konya ve çevresinde, sadece erkeklerin katılabildiği, müziğin merkezî bir konuma sahip olduğu bir sohbet ortamı. Bu sohbet, geçmişten günümüze yaklaşıldıkça daha çok kültürel bir toplantı halini almıştır. Mesai bittikten sonra, değişik iş kolunda çalışan, ama müzik zevki ortak insanlar, bahçe duvarlarının çevrelediği bir evde, kimseyi rahatsız etmeden toplanır ve müzik icra eder/ dinlerler” (Sakman'dan (2001) aktaran: Öztürk, 2007) .

Sıra Gecesi: Genellikle kış gecelerinde, birbirine yakın yaş grubundaki arkadaş gruplarının, her hafta bir başka arkadaşın evinde olmak üzere, haftada bir akşam, belirli bir niteliğe ve düzene göre sıra ile yaptıkları toplantılara Şanlıurfa'da "*sıra gecesi*" denilmektedir (Kürkçüoğlu, 2004).

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. Kültür

Kültür, en genel bakışla toplumların kendilerini ifade etme biçimidir. Kültürün bu özelliği, çeşitli toplumların kendilerine özgü yaşam biçimleri belirlemelerine neden olmuştur. Tylor'un (1871) kültürü, bir toplumun sahip olduğu her türlü gelenek, bilgi, sanat, beceri ve alışkanlıklar bütünü olarak gördüğünü vurgulamıştı (Tylor'dan aktaran: Güvenç, 1999:101). Marx (1967) ise kültürün başka bir tanımını "kültür, doğa'nın yarattıklarına karşılık, insanoğlunun yarattığı hemen her şey'dir" (Marx'dan [Zvorikine] aktaran: Güvenç, 1999:100) biçiminde yapmıştır.

Ersoy kültürün oluşumu ve tanımı hakkında şunları söyler:

"İnsanlığın yeryüzü serüveni ile başlayan ve tabiatla yüzleşmesi ile ilk ürününü veren, bireyin kendi dışındaki dünyayı algılaması ile yeni şekiller kazanmaya başlayan kültür, yerküre üzerinde insanların dağılım bölgelerine göre farklılaşmaya başlamış ve her topluluğa göre o topluluğun yaşadığı coğrafyanın da katkıları ile çeşitlenmiştir. İnsan topluluklarının yeryüzüne farklı görünüm ve yaşayışlarını tayin eden bu kavram hakkında yapılan tanımlar da farklıdır. Söz konusu kültür kavramı ile ilgili tanımların ortak noktasında ise; bir milletin yaşadığı tabiat üzerindeki farklı yaşam biçimi, dünya görüşü, tarihi, dini, dili ve benzeri ortak değerlerin toplamının o milletin milli kültürünü oluşturduğu düşüncesi hâkimdir" (2004:102).

Kültürler, zaman içerisinde birçok değişikliğe uğramışlardır. Güvenç'e (1999:103) göre,

“Kültürler, yayılma, ödünç alma, öykünme, vb. yollarla komşularına da benzerler; ayrıca, kültürel sistemi oluşturan bireylerin biyolojik ve psikolojik istek ve ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde uyum gösterirler. Koşullar değişikçe geleneksel çözüm yollarının sağladığı doyum düzeyi de azalır ve değişir. Yeni ihtiyaçlar ortaya çıkar ve bunlar bilinç düzeyine yükselir. Bu ihtiyaçları karşılayacak, sorunları çözecek deneme ve düzeltmeler yapılır, yeni kurum ve kuruluşlara gidilir.”

İnsanların kültürel yaşamlarında, zaman içerisinde sürekli bir değişim ve gelişim olmuştur. İnsanın kültür evrimini, Uçan (1997:7) şu şekilde tarif etmiştir:

“Geniş anlamıyla insanın kültürel evrimi, başta “kültürlenme”, “kültürleme”, “kültürleşme” olmak üzere belli kültürel süreçlerle gerçekleşir. Bu süreçler bilinçli-bilinçsiz, planlı-plansız, düzenli-düzensiz, yöntemli-yöntemsiz, istemli-istemli, istençli-istençsiz, seçkili-seçkisiz, dışetkiyle-kendiliğinden, istendik-istenmedik, saptamsal-rastlamsal vb. olmak üzere değişik biçimlerde gerçekleşir.”

“Eğitim antropolojisi açısından bakıldığında insanların toplum yaşamından edindikleri kültürel içerik, iç-içe geçmiş, birbiriyle binişiklik gösteren dört büyük süreçte toplanmaktadır” (Güvenç, 1999:286).

1. Kültürleme (Enculturation) Süreci: “Kültür süreçleri arasında en önemlisi ve evrenseli sayılan kültürleme, kişinin doğumundan ölümüne değin kendi toplumunun kültür içeriğini öğrenmesi, toplumca istenen, beklenen insan olması sürecidir” (Güvenç, 1999:286).

2. Kültürleşme (Acculturation) Süreci: “Aynı ölçüde ya da ayrı toplumlarda, birbirinden az çok farklı görünen değişik kültürlerle yetişmiş, eğitilmiş birey ve grupların birbiriyle kültürel etkileşime girmesi, belli bir kültür alışverişi sonunda,

karşılıklı olarak birbirinden etkilenip değişikliğe uğrayıp, çoğu zaman, üçüncü ve yepyeni bir kültür bileşiminin ortaya çıkmasına kültürleşme deniyor” (a.g.e.: 287)

3. Kültürleşme (Culturation) Süreci: “Kültürleşme, kültürlenme ve kültürleşme süreçleriyle yetişmiş ya da yetişen birey, grup ve toplulukların, birbirleriyle etkileşim süreci içinde yeni yeni kültür bileşimleri araması, kendi geleneksel kültürlerine özgün katkılarda bulunması, toplumda oluşan gizilgüçlerin günlük yaşama girmesi, yeni öz ve biçimlerin denenip sınanması, toplumların kendi kendilerini yenileme sürecidir” (a.g.e.: 289).

4. Kültür Değişmesi (Cultur Change): Yukarıdaki “kültürel süreçlerin genel bileşkesi, belli zaman aralıklarında yapılan durum saptaması ya da değerlendirmesi, “kültür değişmesi” olarak adlandırılmaktadır (a.g.e.:290).

Parıltı (2006), kültürün çeşitli özelliklerini altı grupta toplamaktadır:

1. Toplumsallık: “Kabilesele dönemden başlayarak toplumun varlığını sürdürdüğü yerlerde bir kültürün oluşumundan söz edilebilir. Ulusun ya da ümmetin bünyesinde bulunan grupların, sınıfların ayrı kültürleri olduğu ileri sürülse de “alt kültür, üst kültür” gibi ayrımlar yapılsa bile tamamında bunları temsil eden toplumlar, topluluklar var demektir” (Parıltı, 2006:14).

2. Tarihsellik: “Kültür, hangi toplumda olursa olsun bir anda, kısa bir sürede ortaya çıkmaz. Öge sayısı ne olursa olsun, nasıl sıralanırsa sıralansın hepsi de toplumun tarihsel serüveniyle doğrudan ilintilidir” (a.g.e.).

3. Kalıtsallık: “Tarih içinde yaşarlılığını sürdüren, gelişen kültür bu niteliğinden ötürü tarihsel bir kalıttır. Her insan doğduğu, yaşadığı toplumun öğelerini öğrenir” (a.g.e.).

4. İşlevsellik: “Kültür öğeleri, toplum içerisinde yaşayan bireylerin belirli bir yaşam biçimini birlikte sürdürmeleri sırasında baş gösteren bedensel, ruhsal ve düşünsel gereksinimlerini karşılayan araçlar, davranışlar ve deneylerdir” (a.g.e., 15).

5. Birlik İçinde Çokluk: “Toplumların kültürleri daha dar kapsamlı bir takım kültürlerden oluşmaktadır. Ulusal kültür bütününe oluşturan basamak ya da

birimlere, bakış açılarına göre kimi kez alt kültürler, sınıf kültürleri ya da bölgesel, yöresel kültürler denilmektedir” (a.g.e.).

6. Devingenlik ve Değişkenlik: “Kültürün devingenliği bireyin yaşamı süresince etkisini duyabileceği bir olgu olduğu halde, değişkenliğin genelde çok yavaş oluşmasından dolayı dikkatten kaçmakta, yok sayılmaktadır” (a.g.e.).

Toplumlar, kültürlerini geliştirmek, başka toplumlara tanıtmak ve kendilerinden sonraki nesillere aktarmak için, zaman içerisinde birçok yollar denemişlerdir. Kültürel içeriklerini gelecek kuşaklara sözlü ve yazılı kültür kapsamında yazılı ve sözlü aktarım olarak adlandırılan iki ana yöntemle taşımaktadırlar.

2. Sözlü Aktarım

Sözlü aktarım, kültürü oluşturan öğelerin nesilden nesile aktarımının bir şeklidir ve sözlü kültürde baskın olarak görülmektedir. Parıltı (2006:18) sözlü kültürü, “yazı ve matbaa kavramlarının varlığını bilmeyen bilse dahi kullanmayan ya da ona hatlarında yeteri kadar yer vermeyen, iletişimin yalnız konuşma dilinden ve tarihsel bellekten oluştuğu kültürlerdir” biçiminde tanımlamıştır. Batuş (2004), sözlü kültürde insanların teknolojiden yoksun oldukları için sadece konuşup dinlediklerini belirtmiştir.

Ersoy, “Sözlü Kültür ve Sözlü Tarih İlişkisi Üzerine Bazı Görüşler” isimli makalesinde sözlü kültür ortamını aşağıdaki gibi tarif etmektedir:

“Her topluluk, değişik unsurlardan teşekkül ettiğinden maddi, manevi bütün kültür ürünleri, ait olduğu topluluğun kimliğini temsil eder. Kültür sahasında her ne varsa, onların hepsinin yansımalarını sözlü kültür ortamında bulmak mümkündür” (2004:102).

Bunun yanında Ersoy (2004), sözlü kültürün, metinden yoksun olduğu için toplum belleğinde yüzyıllarca gelişerek ve varlığını halkın bilincine yerleştirerek sürdürdüğünü belirtmiştir. Ong'un sözlü kültürün bu niteliğine verdiği bir örnek şöyledir:

“Yazılı kayıtlara inanma, elbette kültürden kültüre değişiyordu, ancak 11. ve 12. yüzyıl İngiliz kamu yönetiminde yazının tarihçesini ve önemini araştıran Clanchy (1979), bu dönemde devlet dairelerinde bile, sözlü geleneğin geçerli olduğunu kanıtlamıştır” (2003:116).

Osmanlılarda âşıkların sözlü aktarım geleneğiyle, sanatlarını halka nasıl ve hangi mekanlarda aktardıklarını Öztürk (2006:50) şöyle ifade etmiştir:

“Temelini ozanlık geleneğinden alan ve on beşinci yüzyıldan sonra âşık ismini alan, destan düzen, saz eşliğinde şiirler terennüm eden, halk hikâyeleri düzenleyen kişiler sanatlarını icra edebilmek için kasaba ve şehir kahvehanelerini, ağaların konaklarını kullanırlardı”.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarında başlayan araştırmalarla, sözlü olarak aktarılan Türk kültür ürünleri derlenmeye çalışılmıştır.

“Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında özellikle halk edebiyatı üzerine çalışmak, Arap ve İran etkilerine açık Osmanlı edebi metinlerinden hızlıca uzaklaşmak anlamına geldiği için, yeni Türkiye'nin politik iktidarını sahiplenenler, Türkçenin ve Türk edebiyatının halkın dilinde devam eden biçimlerinin üniversitede de araştırılmasını desteklediler. Geç XIX. Yüzyılda Alman, Macar ve Rus araştırmacılar tarafından başlatılan çalışmaları izleyen araştırmacılar, Türklerin destanları, efsaneleri hikâyeleri, masalları, atasözleri, duaları, bedduaları, yas şiirleri, meddah oyunları ve temel sözlükleri üzerinde çalıştılar. Türkçenin ozanlarının, âşıklarının koşuklarında ve sagularında dile gelen anlatıları, âşıkların karşılaşmalarındaki mücadelecî edayı, cönklere kaydedilen şiirleri gün

ışığına çıkaran bu çalışmalar, sözlü geleneklerin anlatı biçimlerinin sürekliliğini göstermiştir” (Köker, 2005:31-32).

Ong’a (2003) göre, sözlü kültürlerde meslek edinmenin yolu da çıraklıktır ve çıraklık, gözlem, uygulama ve asgari sözel açıklamaya dayanır. Yine Ong (2003:21) ,

“çıraklık (örneğin usta avcılardan avlanmasını öğrenmek), bir tür çıraklık sayılan müritlik, dinleme, dinleneni tekrarlama, atasözlerine ve bunları yeniden tertiplemeye hâkim olma veya kalıplaşmış deyişlerle özgün deyişler oluşturma, ortak geçmişe tek vücut olarak bakıp katılma, bu kültürlerdeki öğrenim yöntemleridir”

ifadesini kullanmaktadır.

3. Yazılı Aktarım

Yazının icadından ve yaygın bir şekilde kullanılmasından sonra birçok sözlü kültür ürünü kayıt altına alınabilmiş ve nesilden nesile yazılı bir biçimde aktarılmıştır. Günümüzdeki bilgi aktarımı, eğitim kurumlarının çoğalması ve gelişmesiyle, okuryazarlık oranının artmasıyla, yazının yaşamın hemen hemen her safhasında önemli bir yer almasıyla, yazıyı daha önemli ve vazgeçilmez kılmıştır. Bu bağlamda kültürü oluşturan alanlar hakkında bilgiler toplanmış ve yazılı kaynaklara aktarılmıştır.

Yazının ilk kez kullanılması, yazılı kültürün gelişmesi ve sonrasında sözlü ve yazılı kültürün birlikte kullanılması Batuş (2004:820) tarafından şöyle açıklanmaktadır:

“İlk kez İ.Ö. 4000’li yıllarda Mezopotamya’da yerleşmiş olan Sümerler tarafından kullanıldığı düşünülen yazının, binlerce yıl süren sadeleşme

ve bir örnek hale gelme sürecinden sonra, Batı Avrupa Orta Çağ'ının ilk dönemlerinde, toplumsal yaşamda yaygın olarak kullanılmaya başlanması ile yazılı kültür gelişmeye başlamış, XV. Yüzyıldan itibaren matbaanın işlerlik kazanması, yazılı ve basılı iletişim ile sözlü ve yazılı kültürün birlikteliğini sağlamıştır.”

Yazının kullanılmasıyla geçmiş tarihle ilgili bilgilerin günümüze aktarımı çok daha kolay olmuştur. Günümüzde halen devam eden arkeolojik kazılarda geçmiş ile ilgili yazılı kaynaklar bulunabilmekte ve bu yazılı kaynaklar sayesinde geçmişte yaşayan toplumların kültürleri hakkında bilgilere ulaşılabilmektedir. Bu da gösteriyor ki; yazılı aktarım, günümüzde olduğu gibi geçmişte de bilginin gelecek nesillere aktarımına önemli katkılar sağlamıştır.

Ong'un bildirdiğine göre,

“Erasmus’a (1466-1536), Vicesimus Knox’a (1752-1821) ve daha sonrakilere kadar tüm okuryazarlar, sözlü gelenekten kaynaklanan deyişleri kağıda dökmüştür; ancak kağıda dökülen bu deyişlerin çoğu yazarın kendi işittiği deyişler değil, en azından Ortaçağ ve Erasmus devrinden itibaren, en azından Batı’dan, yazılı kaynaklardan derlenen deyişlerdir” (2003:29).

Öztürk (2006) “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Halk Kitaplarını Modernleştirme Çabaları” isimli çalışmasında, Osmanlılarda Tanzimat döneminde, halk kitaplarının modernleştirilmesini içeren geniş kapsamlı kültürel bir projenin gündeme geldiğini belirtmiştir. Öztürk (2006), reform bağlamında düşünülebilecek olan bu gelişmenin, belki de sözlü gelenekten yazılı geleneğe geçiş sırasındaki denetimsel bir süreç olduğunu da düşünmektedir.

4. Müziksel Kültürün Aktarımı

Dünya üzerindeki çok çeşitli müzik kültürlerinin daha sonraki nesillere aktarımı, kültürlerin yok olmaması ve sürekliliği için gerekli bir çalışmadır. Birol (2002) müziğin kültürel bir olgu olduğunu, kültürün oluşmasına ve biçimlenmesine doğrudan etki ettiğini belirtmiştir. Toplumunu oluşturan bireyler müzik kültürlerinin aktarımını, öncelikle sözel olarak ve geleneklerinin özelliklerine uygun biçimde yaparlar. Köker (2005:44) bu durumu;

“Sözlü olan, şarkılarla, ağıtlarla, masallarla, ninnilerle, manilerle, atışmalarla ve konuşmalarla mutlaka ve mutlaka aktarıldığı için, bir aktarımı -ki bu aktarım etkileşimi ve iletişimi içerir- esas aldığı için, kültürel olarak ve kültürel geleneklerce kuşatılmıştır”

şeklinde açıklamıştır.

Öztürk (2006) halk müziğinin “ağızdan ağza” yayılma özelliğiyle, tamamen sözlü kültür içinde şekillendiğini belirtmiştir. Ayrıca, halk müziği geleneğini sürdüren kişilerin, belleklerinde taşıdıkları müzik ve sözleri, yazı kullanmadan birbirlerine aktardıklarını ve bundan dolayı halk müziğinin, zaman ve mekân içerisinde sürekli bir değişim yaşadığını belirtmiştir. Müziğin aktarımındaki bu özellik günümüzde de kendini çok açık bir biçimde göstermektedir.

İnsanlığın yazıyı etkin bir biçimde kullanmasıyla müziğin aktarımı da önemli bir sürece girmiştir. Müziğin yazılı aktarımına en büyük katkıyı sağlayan gelişme, nota yazısının kullanılarak, ezgilerin kayıtlanması olmuştur. Rösing, batılıların müziği bir nota sistemi içerisinde kaydetme isteğinin, batı müziğinin gelişimindeki çıkış noktası olduğunu belirtmiştir. “Batı müziği yazıya döküldükten sonra, sözel rivayet ve tamamen değiştirilmiş şartlardaki varyant oluşumu kısır döngüsünden kurtulmuştur” (Rösing, 1997:80).

Ülkemizde de, özellikle Cumhuriyet dönemi sonrasında yapılan Halk Müziği derleme çalışmalarından elde edilen birçok ezgi notaya alınmış ve günümüze kadar ulaşması sağlanmıştır. Notalanarak arşivlenmiş ezgiler, çeşitli derleme çalışmalar sonucunda elde edilmiştir. Bartok (1937) ilk sistemli Türk halk ezgileri derleme çalışmasının, Güney Anadolu'nun Suriye sınırına yakın, Türk aşireti Yürüklerin yaşadığı bölgede yapıldığını belirtmiştir.

5. Sözlü Aktarılan Kültürlerde Müzik Öğretimi

Sözlü kültür toplumlarında müzik öğretimi birçok biçimde yapılmaktadır. Sözlü aktarımla öğrenmede, sosyal öğrenmenin çok önemli bir yeri vardır. Bacanlı, sosyal öğrenmenin özelliklerini,

“Gündelik hayattaki öğrenmelerimizin büyük bir çoğunluğu sosyal öğrenmedir, yani kasıtlı bir öğretim olsun veya olmasın, diğer insanlarla ilişki içinde gerçekleşir. Konuşmayı, yemeyi, içmeyi, otobüse binmeyi, vb. başkalarını gözleyerek öğreniriz” (1999:127)

şeklinde açıklamıştır. “Bu öğrenme kuramının öncüleri N. E. Miller, J. Dollard ve A. Bandura'dır” (Erden ve Akman, 2001:145).

Sosyal öğrenmede öğrenilmesi gereken davranışlar, gözlemlenerek taklit yoluyla gerçekleşir ve bunlar zaman içinde tekrar edilerek pekiştirilebilir. Miller ve Dollard'a göre, “tıpkı diğer davranışlar gibi, taklit edilen davranışlar da pekiştirildiklerinde güçlenirler” (Senemoğlu 2002:222).

Senemoğlu'nun (2002) bildirdiğine göre, Bandura zaman içerisinde birçok kuramcı gibi kendi kuramını geliştirmiştir. “Son zamanlarda “Sosyal Bilişsel Kuram” adını verdiği kuramında sadece öğrenme ve model almanın genel ilkelerini değil,

psikolojinin konu alanı içine giren birçok kavram ve süreçide açıklamaya çalışmıştır” (a.g.e.: 221)

“Bandura’ya göre gözlemleyerek öğrenme, sadece bir kişinin diğer kişilerin etkinliklerini basit olarak taklit etmesi değil, çevredeki olayları bilişsel olarak işlemesiyle kazanılan bilgidir. Bandura gözlem yoluyla öğrenme ile taklit yoluyla öğrenmenin birbirinin yerine kullanılabilecek iki kavram olmadığını açıklamaktadır” (a.g.e.: 223).

Sözlü kültürde yoğun bir biçimde karşılaşılan “gözlem yoluyla öğrenme” dört temel süreci kapsamaktadır” (a.g.e., 231).

1. Dikkat Etme Süreci: “Gözlem yoluyla öğrenmenin birinci basamağı modele dikkat etmektir. Birey, model alacağı etkinliklere dikkat edip, doğru bir biçimde algılamazsa gözlem yoluyla öğrenme meydana gelmez (a.g.e.).

2. Hatırda Tutma Süreci: “Gözlem yoluyla öğrenilen bilgiden yararlanabilmek için, gözlemcinin modelin davranışlarını hatırlaması gerekmektedir. Bu nedenle gözlenen bilgi, sembolleştirilip kodlanmakta ve bellekte saklanmaktadır” (a.g.e., 232).

3. Davranışı Meydana Getirme Süreci: “Bu aşama öğrenilenlerin performansa dönüştürülmesini belirler. Ancak bilişsel olarak öğrenilenlerin davranışa dönüştürülebilmesi için bireyin fiziksel ve psiko-motor özelliklerinin de uygun olması gerekir” (a.g.e., 232-233).

4. Güdülenme Süreci: “İnsanlar, yeni davranışları ya da becerileri, gözlem yoluyla kazanabilirler ancak onu yapmaya güdüleninceye ya da ihtiyaç duyuncaya kadar performans olarak göstermezler” (a.g.e., 223). “Gage ve Berliner’e göre güdülenme süreci öğrenilenleri performansa dönüştürmeyi sağlayan süreçtir” (a.g.e., 233).

Sözlü aktarımda çok sık karşılaşılan bir başka öğrenme de taklit yoluyla öğrenmedir. “Miller ve Dollard’a göre taklit yoluyla öğrenme; gözlemin, açık tepkinin ve pekiştirmenin bir sonucudur. Eğer taklit edilen davranış gösterilmezse pekiştirme yapılmaz ve öğrenme meydana gelmez” (a.g.e., 222)

İnsanlar müziği öğrenmek ve öğretebilmek için çok çeşitli yöntemler denemişlerdir. Bu yöntemler zaman içerisinde farklılık göstermiş olup her toplumda değişik şekillerde ortaya çıkar. Pase'nin (2004) bildirdiğine göre, Orta Doğu ve Batı Avrupa'da yaşamış Aşneknazi Yahudilerin'in müziği olan "Klezmer", "Klezmorim"ler diye anılan ve çingenelere benzer bir hayat süren Klezmer Müzisyenleri tarafından icra edilir ve bu müzisyenler kesinlikle nota bilmezler ve meşk yöntemiyle müzik öğrenirler.

Behar (2003) Osmanlı/Türk musiki geleneğinin oluştuğu 16. yy da musiki öğretiminin sadece "meşk" yöntemiyle gerçekleştirildiğinin belgelenmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Tanrıkorur (2005) "Osmanlı Dönemi Türk Musikisi" isimli kitabında, Osmanlılarda musikin nesilden nesile aktarımı ve öğretiminin, Mehterhane, Mevlevihane, Enderun, musiki esnafı loncaları ve özel meşkhaneler olmak üzere başlıca beş değişik mekânda yapıldığını belirtmiştir.

Türk kültüründe sözlü aktarım bağlamında usta-çırak ilişkisinde öğrenmenin önde gelen örnekleri Aşıklık Geleneği'nde görülmektedir. Âşık tarzı icra töresi, Çobanoğlu'na (2000) göre tamamen kahvehanelerde doğmuştur ve âşıkların hayatları etrafında teşekkül etmiş halk hikâyelerinin icra edildiği en önemli mekân kahvehanelerdir. Çobanoğlu (2000), âşıkların sanatını icra ettiği bu kahvehanelerde rekabetle birlikte başlayan toplu eğlence ve eğlendirmelerde müzik de kullanıldığını belirtmiştir. Çobanoğlu'nun (2000) bildirdiğine göre, bunun sonucunda icra mekânının genişliğine veya türüne göre çöğür, bağlama, divan sazı ve meydan sazı gibi çalgıların kullanımı da başlamış oldu. Buna göre, Türk müzik kültüründe, âşıkların müziklerini icra edebilmesinde ve aktarabilmesinde kahvehanelerin önemli bir rolü vardır.

Çobanoğlu (2000) âşıkların icra mekânlarını "kahvehanelerde ve âşık fasıllarında destanların icra bağlamları", "düğünlerde derneklerde destanların icra bağlamları", "köy odaları ve köy ortamında destanların icra bağlamları", "pazar ve panayırarda destanların icra bağlamları", "yeniçeri ortaları, kale, garnizon gibi askeri karargâhlar ve zafer alaylarında destanların icra bağlamları", "ağa, paşa

konaklarında ve saraylarda destanların icra bağlamları” ve “ulaşım araçlarında destanların icra bağlamları” başlıkları altında açıklayarak, sözlü kültür aktarım mekânları konusunda da bizlere ipucu verebilmektedir.

“Sözlü kültür ortamında âşık, aranılan, davet edilen, sanatını icra ettiği mekâna gidilip dinlenen kişidir” (Çobanoğlu, 2000:199). Günay’ın bildirdiğine göre, Türk aşık tarzı hikaye ve türkü söyleme geleneğinde, ezber ve irtical (serbest kompozisyon) yanyana yaşamakta ve gelişmektedir. “Her aşığın repertuarında usta malı türküler yanında kendi türküleri de yer almaktadır” (Günay, 1999:24).

Hebdige, Geleneksel Batı Afrika müziklerinin orada yaşayan insanlar tarafından zaman içerisinde nasıl öğrenildiğini bir örnekle açıklamıştır.

“Kabilenin her üyesi, müzikal açıdan pek yetenekli olmayanlar bile ister ritmi yakalamak için içinde bir çakıtaşı bulunan bir kabağı sallayarak, isterse de yüzyıllardır fazla değişikliğe uğramamış olan danslarda ayakla ritim tutarak müziğe katılabilir”(Hebdige, 2003:40).

Buna göre Geleneksel Batı Afrika toplumlarında müzik öğreniminin sözlü/oral aktarım içerisinde doğal bir biçimde gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

Rutledge (1981) ise, Japon geleneğinde müziğin sözlü aktarımı konusunda yaptığı araştırmada, çırakların ufak yaşta, anlatı ve çalgı bölümlerini usta halk ozanlarıyla çalışarak ezberlediklerini, tek tük kalmış bu usta ozanların, kendi şarkılarında farkında olmadan kelimeleri değişmiş şekilde öğretseler de çok sıkı bir disiplinle yıllarca çıraklara sözlü olarak öğrettiklerini ve bu konuda oldukça başarılı olduklarını belirlemiştir (Rutledge’den aktaran: Ong, 2003:81).

Ülkemizde de, TRT Yurttan Sesler korosunun kurucusu ve şefliğini yapmış olan Muzaffer Sarısözen, halk ezgilerinin mutlaka ustasından dinlenerek öğrenilmesi gerektiğine inanıyordu. Aydın’ın (2007) bildirdiğine göre, Sarısözen, Yurttan Sesler topluluğunu oluşturan elemanları, Ankara Devlet Konservatuarı’nda şefi bulunduğu

arşiv kısmına çağırarak derlenen bantlardan ve taş plaklardan türkü öğrenmelerini sağlamış ve özellikle uzun havaların mutlaka kulak yolu ile ve taklit yöntemleriyle öğrenilmesi gerektiğine inanmıştır.

6. İlgili Araştırmalar

Müziğin sözlü/oral aktarımı geleneğinde karşılaşılan öğretme-öğrenme süreçleriyle ilişkilendirilebilecek aşağıdaki araştırmalara ulaşılmıştır.

6.1. Geleneksel Osmanlı/Türk Müziğinde Öğretim ve İntikal Üzerine Bir Araştırma

Araştırmasını “Aşk Olmayınca Meşk Olmaz” isimli yayında toplamış olan Behar, *Meşk* kavramı ve Osmanlı/Türk musiki geleneğinde öğretim uygulamaları alanlarında yoğunlaşmıştır. Behar’ın aktardığına göre, Osmanlı/Türk musikisinde meşk yapılarak, “hem ses veya saz öğrenimi hem de öğrencilerin bir eser dağarcığı edinmeleri” (2003:13) sağlanmaktaydı.

Behar’ın bildirdiğine göre, “hüsnühatta olduğu gibi musiki’de meşk, esas itibariyle taklit ve tekrar üzerine kuruludur. Hoca tarafından talebeye kısım kısım ve bütünüyle defalarca tekrar ettirilen musiki eseri de usulüyle birlikte hafızada yer ederdi” (a.g.e.:14). Behar, meşkin uygulanması son derece basit bir müzik öğretim yöntemi olduğunu belirtmiş ve uygulanış şeklini,

“geçilecek eserin güftesi talebeye yazdırılır veya yazma ya da basılmış bir güfte mecmuasından yararlanılır. Geçilecek eserin usulü bellidir. Eğer hatırlatmaya gerek varsa esere başlanmadan önce bu usul birkaç kere vurulur. Öğrenci usulü sağ ve sol eliyle –dizlerini kudüm itibar ederek- vurur. Sonra eser hep usül vurularak hoca tarafından okunur, öğrenciye tekrar edilir. Hoca eseri kısım kısım

(zemin, nakarat, meyan, varsa terennüm vs.) ve bir bütün olarak öğrencinin hafızasına iyice ve eksiksiz yerleşinceye kadar defalarca okutulur. Öğrencinin tereddütleri ve yanlışları ortadan kalkıncaya dek tekrar ettirilir. Nihayi amaç meşkedilen eserin talebenin hafızasına nakşedilmesidir” (a.g.e.:16)

biçiminde ifade etmiştir. Bunun yanında, öğrenimde başarılı olmak için, güçlü bir kulak hafızasına sahip olunması gerektiğini bildirmiştir. Behar, meşk'te nihai amacın “tüketici” (Behar, 2003:99) olduğunu, yani eserlerin hepsinin öğrenilip ezbere alınmak olduğunu belirtmiştir.

Behar, geçmiş yüzyıllarda meşk'i alan kişinin meşk'e sadık kalması yanında, meşk vermiş olmanın da onuru ve gururu olduğunu belirtmiştir. “Meşk vermiş olmanın onuru hem meşk verilmiş talebenin sayısıyla, hem de bunların ulaştığı mertebelerle doğru orantılıydı” (98). Behar, “Meşakkat”, “Liyakat”, “Gurur” ve “Sadakat” gibi, meşke anlam yükleyen çok önemli norm ve ilkelerin olduğunu da belirtmiştir. Buna karşın meşkin sakıncalarından bahsetmiş ve “meşkle öğretimde yazı, nota vb. kullanılmadığı için” (131), bazı eserlerin kuşaktan kuşağa aktarılamamış olabileceğini de vurgulamaktadır.

6.2. Türk Halk Oyunları Öğretim Yöntemleri ve Program Geliştirme Üzerine Bir Araştırma

Yıldız (1992) yaptığı bu çalışmada, Türk Halk Oyunları'nın öğretimine katkıda bulunmak amacı ile, kuramsal bir öğretim modelinin geliştirilerek Türkiye'de uygulanabilirliğini tartışmaya açmayı amaçlamıştır. Betimsel yöntemler kullanılarak yapılan bu çalışmada, Türk Halk Oyunlarının öğretimi, doğal ortamda öğrenme, geleneksel yöntemle öğrenme ve sistematik yöntemlerle öğrenme şeklinde sınıflanmıştır.

Yıldız, geleneksel yöntemlerle yapılan öğretimin, doğal ortamların yanı sıra dernek ve okul gibi farklı kuruluşlarda, ustalardan öğrenildiği gibi gerçekleştirilmeye çalışıldığını belirtmiştir. Yıldız, geleneksel yöntemin tercih edilmesinin sebebini şöyle açıklamaktadır:

“Bu yöntemde kuşaklar arası sayı arttıkça halk oyunlarımızda farklılaşmalarda oluşmaktadır. Bu farklılaşmaların uzun zaman sürecine yayıldığında bozulma ve özünden uzaklaşmalara yol açabilmektedir. Bu bozulmayı önleyebilmek için öğreticinin yöreden ve ilk olması böyle bir öğretim yönteminin kullanılmasının da tercih sebebi olabilir”
(1992:65)

6.3. Nevşehir Yöresinin Müzik Folklorunun İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma

Karabulut, 2002 yılında yaptığı araştırmanın amacını şöyle açıklamıştır:

“Bu araştırmanın amacı, Nevşehir yöresi halk müziğinin kültür bağlamıyla ilişkili olarak, folklor disiplininin yöntemlerinden yararlanılarak yöre müziğinin karakteristiği, yöresel tavır, üslup icra ortamları, vb. müzikal unsurların neler olduğunun incelenmesi olacaktır”
(2002:1-2).

Karabulut sahada gerçekleştirdiği bu çalışmasında, Nevşehir yöresi folkloru içerisinde yörenin halk müziği geleneğini bütün yönleri ile ele almıştır. Halk müziğinin yöresel önemi ve müzikal yapısını, tarih, kültürel icra bağlamında ele alarak ilgililerin dikkatini çekmeye çalışmıştır.

Araştırmada, Nevşehir yöresine ait türkü derlemeleri yapılmış ve notaya alınmıştır. Yöre müziğinin yapısı ve icra ortamları üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte, yörede çoğunlukla sözlü aktarım geleneğiyle kuşaktan kuşağa aktarım yapan halk müziği usta icracıların varlığında da söz edilmiştir. Ayrıca yörede köklü müzik

geleneğinin yaşatıldığı oturak alemleri, sıra geceleri, sıra dönemleri, yaren vb. eğlence ortamlarındaki icraların, yöresel müzik geleneğindeki türkülerin oluşmasına katkı sağladığı da belirtilmiştir.

6.4. Isparta İli Folkloru Üzerine Bir Araştırma

Kılıç (1996) yaptığı bu çalışmada, Isparta ili halkının geçmişten günümüze çeşitli değişikliklerle sürekli yaşattığı gelenek ve göreneklerin yanında, sözlü edebiyat birikimlerini de ortaya koymayı amaçlamıştır.

Araştırmada Eski Anadolu Türkçesi'nde kullanılan seslerin, halen günlük konuşmalarda kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Buna göre yörede sözlü aktarımın hala etkin olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, yaşlı kuşağın genç nesle masal, hikâye, bilmece ve mani gibi malzemeleri aktarmamakta, daha doğrusu aktaracak ortam bulamadıklarını ve ilgilenen kişilerin olmadığını da bildirmektedir.

Yörede çeşitli zamanlarda geleneksel yapı içinde türküler icra edildiği tespit edilmiştir. “Geleneksel yapı içinde söylenen türkülere bağlama, davul, zurna, ıklığ (kabak kemane), sipsi ve darbuka gibi müzik aletleri katılmaktadır” (a.g.e., 247). Türküler düğünlerde söylenmesine rağmen, genç neslin bunların yerine, popüler müzik eşliğinde oynamayı veya Arabesk ve Pop şarkıları öğrenip söylemeyi tercih ettikleri sonuçlarına varılmıştır.

Yörede aşıklık geleneğine bağlı ve bu gelenekle bağı olmayan halk şairlerinin yetiştiği tespit edilmiştir. Ancak günümüzde bu geleneği devam ettirecek kişilerin yok denecek kadar az olduğuna da dikkat çekilmiştir.

6.5. Sözlü Geleneğin Jazz Müzikteki Yeri Üzerine Bir Araştırma

Prouty (2006) bu makalesinde, sözlü geleneğin, jazz doğaçlamasının tarihi gelişimi üzerindeki merkezi rolünü, özellikle de jazz müzisyenlerinin müziği öğrendikleri metodları incelemiştir.

Araştırmada jazz müzikte iki türlü sözlü gelenek olduğundan bahsedilmiştir. Birincisinin, tarihi bilgilerin, biyografik bilgilerin, belirli performanslarla ilgili bilgilerin dağıtımı olduğu belirtilmiştir. Jazz müzikte sözlü geleneğin ikinci türünün ise, müziğin uygulayanlarca öğrenilmesi noktasını ilgilendirdiğini belirtilmiştir. Bu modelde, müzisyenlerin jazz'ı yazı gibi dolaylı yoldan değil, direkt gözlem ve taklit yoluyla öğrendikleri bildirilmiştir. Bununla birlikte araştırmada, Afrika toplumunda da, müziğin usta-çırak ilişkisiyle sözlü yoldan öğretildiği belirtilmiştir. Usta bir şeyler çalar ve öğrenciye "buna benzer bir şey al" (2006:322) der.

BÖLÜM III

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışma, saha araştırmaları kapsamına girmektedir. Bundan ötürü araştırma, mevcut durum gözlem ve görüşme gibi katılımcı yöntemlerle tespit edilmeye çalışıldığından ampirik karakterdedir.

Araştırmanın deseni, sözlü aktarım geleneği bağlamında yapılan müzik öğretimini ve öğrenimini tespit etmeye yönelik, *nitel durum çalışması* olarak belirlenmiştir. “Nitel durum çalışmasının temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Yani bir duruma ilişkin etkenler (ortam, bireyler, olaylar, süreçler, vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılır ve ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır” (Yıldırım ve Şimşek, 2005:77).

2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evrenini, Bolu ili merkezinde ve merkeze bağlı yerleşim yerlerinde sözlü aktarım geleneğiyle müzik öğreten ve öğrenen kişiler oluşturmaktadır.

Ülkemizin Batı Karadeniz bölümünde yer alan Bolu ilinin batısında Düzce ve Sakarya, güneybatısında Bilecik ve Eskişehir, güneyinde Ankara, doğusunda

Çankırı, kuzeyinde Zonguldak ve kuzey doğusunda Karabük illeri yer alır. Ulusoy'un (2004:8) bildirdiğine göre;

“2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre, Bolu ilinin toplam nüfusu 270.657'dir. Toplam nüfusun yüzde 26,8'i Bolu il merkezinde, yüzde 22,2'si ilçe merkezlerinde, yüzde 51'i de köylerde yaşamaktadır. Bolu ili Türkiye toplam nüfusunun binde 3,8'lik bir bölümünü oluşturmaktadır”.

Ulusoy'a göre, Bolu ilinin nüfus artış hızı Türkiye nüfus artış hızının altında kalmıştır.

“Türkiye genelinde olduğu gibi, Bolu ilinde de köylerdeki nüfus, kırsal kesimin içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanan nedenlerle kentlere itilmektedir. Kırsal alanlarda ekonomik ve kültürel imkânların kısıtlılığı köylerdeki nüfusu kentlere iten nedenlerdir. Kırsal kesimde yaşanan nüfus kaybında, yeterli gelir elde edemeyen, gelecek için güvence bulamayan nüfus için kent merkezlerinin çekim merkezi olmasının rolü büyüktür. Bolu'da nüfusun il ve ilçe merkezlerinde yoğunlaşmasında tüm bu faktörlerin değişik ölçülerde rolü vardır” (Ulusoy, 2004:8)

Yukarıda nüfus bilgileri verilen bu evrenden örneklem seçilirken “amaçlı-kasti örnekleme” ve “kartopu örnekleme” yöntemleri kullanılmıştır. “Amaçlı-kasti örnekleme yönteminde, örnekleme dahil edilecek birimleri, araştırmacı önceki bilgi, deneyim ve gözlemlerinden hareketle araştırmanın amacına uygun olarak kendi yargısıyla belirler” (Ural ve Kılıç, 2005:39). Kartopu veya zincir örnekleme yöntemi ise şöyle açıklanmaktadır:

“Bir araştırmada, evren içerisinde yer alan birimler tam olarak belirlenemez ise evreni temsil edecek örnekleme belirlemede zorlaşır. Böyle durumlarda araştırmacı, araştırmada kullanacağı verilere, belirli aşamaları takip ederek ulaşır. Araştırmacının, örnekleme adım adım

oluşturduğu bu yönteme kartopu örnekleme yöntemi denir” (Ural ve Kılıç, 2005:40).

İlk olarak “amaçlı-kasti örnekleme yöntemi” kullanılarak müzikle geleneksel olarak uğraşan müzisyenlere ulaşılmıştır. Bu kişiler arasından, araştırmacıyı örnekleme oluşturacak diğer kişilere ulaştırmaları için rehber kişiler belirlenmiştir. Bu kişilerin yönlendirmesiyle, ilk önce sözlü gelenekle müzik öğretimi yapan 2 kişiye ulaşılmıştır. “Kartopu veya zincir örnekleme” yöntemi kullanılarak, 2006 yılı Ocak ayından itibaren bir buçuk yıllık bir süreçte adım adım 15 kişilik bir öğretici ve 14 kişilik öğrenci (öğrencilerden bir tanesi iki öğretici ile çalışmaktadır) grubuna ulaşılmıştır.

Örneklemin oluşturulması safhasında çeşitli zorluklarla da karşılaşmıştır. Yaşanan zorlukların başında, özellikle mesleği müzisyen olan kişilerin gözlem ve görüşme karşılığında ücret talep etmeleri gelmektedir. Araştırmacı bu zorluğu aşabilmek için, öğretmenlerle diyaloglar kurmuş, çalışmanın amaçlarını açıklamış ve bazılarına da talep edilen ücreti ödeyerek örneklemine almıştır.

Örnekleme oluşturan kişilerden 10’u merkeze bağlı köylerde 5’i ise merkez ilçe mahallelerinde ikamet etmektedirler; yani Bolu merkezde sözlü kültür kapsamında müzik öğretimi yapan kişiler daha çok köylerde yaşamaktadırlar. Bununla birlikte, köylerde ikamet eden müzisyenlerin mesleklerini icra etmek ve gelir elde etmek için şehir merkezinde çalıştıkları tespit edilmektedir. İş alanı dışında kalan köylerde ikamet eden büyük sebebinin sosyo-ekonomik sıkıntılardan ve köy yaşamının şehir yaşamına göre daha ucuz olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü öğretmenlerin aylık gelirleri 250-1000 YTL arasında değişmektedir.

3. VERİLERİN TOPLANMASI

Bu araştırmanın sorularına cevap bulabilmek için çeşitli veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Sözlü aktarım geleneğiyle müzik öğretimi yapan kişilerle,

öğretim sürecinin özelliklerini belirleyebilmek için görüşme yapılmıştır. Burada, kişilerin müziksel yaşantılarını, düşüncelerini ve görüşlerini rahat ve özgür bir şekilde anlatabilmeleri için, sorular naratif yaklaşım ile ve kişilerin anlayabileceği biçimde ifade edilerek sorulmuştur. Mayring'e göre "naratif yaklaşım, katılımcı kişilerin bağımsız olarak saptama yapma, genelleme, ilişkilendirme, kişisel deneyimlerini değerlendirme yeterliliklerini ve standartlaştırılmış ölçeklerde tespiti zor olabilen subjektif anlamları ortaya koyduğundan önem taşımaktadır" (Mayring'den (1999) aktaran: Kalyoncu ve Sazak, 2006:2). Naratif görüşmede, mekân, yaş ve eğitim durumları, meslek, öğrenme öğretme sıklığı, amaçlar, iletişim, öğretim ve öğrenim güçlükleri ile ilgili alt problemleri ilgilendiren, toplam 35 açık uçlu soruyla yola çıkılmıştır (bkz. Ek-1). Görüşmeler sırasında sorulara verilen cevapların not alınması görüşmenin genel akıcılığını bozacağından, görüşme araştırmacı tarafından daha sonra değerlendirilmek üzere kaydedilmiştir.

Sözlü aktarım geleneğiyle müzik öğretimi yapan kişilerin bilgi ve birikimlerini aktarım süreçlerini gözlemleyebilmek için mekân, cinsiyet, müzik türleri, kullanılan materyaller, aşamalar, kullanılan teknikler, iletişim ve güçlükler alt problemlerinin ilgilendiren bir gözlem formu hazırlanmıştır (bkz. Ek-2). Gözlem formu oluşturulduktan sonra, kapsam geçerliliği için, üniversitede uzmanlık alanı Türk Halk Müziği olan 1 Öğretim Üyesiyle çalışılmıştır. Uzman ile form detayları incelenip tartışılmıştır. Uzman, formun araştırmanın amacına uygun biçimde düzenlendiğini ve olduğu gibi kullanılabileceğini belirtmiştir.

Bu gözlem formunda mekân konusunda 4, cinsiyet konusunda 2, müzik türleri konusunda 5, kullanılan materyaller konusundan 3, aşamalar konusunda 3, kullanılan öğretim teknikleri konusunda 2, iletişim konusunda 2, yaşanan güçlükler konusunda 6 madde yer almıştır. Ölçeğin amaca uygunluğunu test etmek için bir dersin deneme çekimi yapılmış, bu kayıt ışığında gözlem formu araştırmacı ve danışmanı tarafından değerlendirilmiştir.

Bu araştırma kayıtlarının incelenmesi için 2 gözlemci görev almıştır. Gözlemcilerden birisi araştırmacının kendisi olup, diğeri ise bir üniversitede

uzmanlık alanı Türk Halk Müziği olan bir Araştırma Görevlisi'dir. Değerlendirmeye geçmeden önce araştırmacı tarafından, ikinci gözlemciye konu hakkında bilgi verilmiş ve gözlem formu tanıtılmıştır.

Araştırma, saha araştırması olmasında dolayı, özellikle ulaşım konusunda zorluk çekilmiştir. Gözlem ve görüşme için köylere ulaşımında vasıta sorunu yaşanmıştır.

Bunların dışında, konuyla ilgili literatür taraması yapılmış, yayınlar ve araştırmalar incelenerek gerekli veriler toplanmıştır.

4.VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırma ile ilgili yapılan gözlem ve görüşmelerden elde edilen verilerin içerik analizi ve betimsel analizi yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2005:227) göre "içerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenlenerek yorumlamaktır". Betimsel analizde ise "elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır" (Yıldırım ve Şimşek, 2005:224).

Öncelikle, araştırmacı ve ikinci gözlemci tarafından, sahada yapılan video kayıtları izlenmiş ve veriler sözü edilen gözlem formlarına işlenmiştir. Daha sonra görüşme kayıtları araştırmacı tarafından formlara geçirilmiştir. Elde edilen veriler sınıflama ve sıralama ölçeği kullanılarak işlenmiş ve nicel olarak sıklıkları da verilmiştir. Böylece bulgulara ulaşılmış, bulgular yorumlanarak durum betimlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde Bolu kent merkezi ile merkeze bağlı mahalle ve köylerde sözlü/oral gelenekle müzik öğretme-öğrenme süreçlerine ilişkin bulgular sunulmaktadır.

1. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecine Katılan Kişilerin Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Durumları

Araştırma sorularının birincisinde, sözlü aktarım geleneğiyle öğretim ve öğrenim yapan kişilerin yaş, cinsiyet ve eğitim durumlarının saptanması amaçlanmıştır. Örneklemi oluşturan kişilerle yapılan görüşmeler sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Ulaşılan 15 öğreticinin hepsinin erkek olduğu, öğrencilerin ise çoğunluğunun erkek olduğu ve sadece ikisinin kadın olduğu saptanmıştır. Cinsiyeti kadın olan öğrenciler kent merkezinde ikamet etmektedirler. Sözlü kültür kapsamındaki öğretme-öğrenmede erkeklerin baskın bir rol oynadığını söylemek mümkündür.

Örneklemi oluşturan öğreticilerin yaş dağılımları 23-70 yaş aralığındadır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, (bkz. Çiz. 1) öğreticilerin çoğunluğu 23-32 ve 33-42 yaş aralığındadır. Geriye kalan 1/3'i ise orta yaşın üzerindedir.

Çizelge 1. Öğreticilerin Yaşı

Yaş Aralığı	F
23-32	5
33-42	5
43-52	1
53-62	3
63-72	1
Toplam	15

Öğrencilerin yaşları ise, 9-17 yaş aralığında dağılım göstermektedir. Öğrencilerin geneli 11-14 yaş aralığındadır (bkz. Çiz. 2.). Buna göre, öğrencilerin ikisi çocukluk döneminde, geriye kalanlar ise ergenlik çağındadır.

Çizelge 2. Öğrencilerin Yaşı

Yaş Aralığı	F
7-10	2
11-14	9
15-18	3
Toplam	14

Örnekleme oluşturan kişileri eğitim düzeyi açısından incelediğimizde, öğretmenlerin daha çok ilköğretim mezunu oldukları ve hiç okula gitmemiş kişi sayısının da az olmadığı saptanmıştır (bkz. Çiz. 3). Öğreticilerden birisi orta öğretim mezunu iken, bir diğeri de yüksek öğrenimine devam etmektedir. İki öğretici ise çeşitli sebeplerle temel eğitimini tamamlayamamıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi öğretmenlerin çoğunun eğitim düzeyi, temel eğitim düzeyinin üzerine geçmemiştir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu ilköğretim düzeyinde öğrenim görmekte, ikisi ise lise düzeyinde eğitimini sürdürmektedir. Bununla birlikte okul çağında olmasına rağmen bir çocuğun eğitim görmek için okula gitmediği de belirlenmiştir. Usta öğretmenlerin ve öğrencilerin eğitim düzeyi arasında farklılıklar olduğu, öğretmenlerin örgün eğitim görmekte olan bir gruba ders verdikleri belirlenmiştir.

Çizelge 3. Öğretici ve Öğrencilerin Öğrenim Durumları

Öğrenim Durumu		f
Öğreticiler	Okula hiç gitmemiş	4
	İlkokulu yarım bırakmış	1
	İlkokul mezunu	7
	Liseyi yarım bırakmış	1
	Öğretmen Okulu mezunu	1
	Üniversite öğrencisi	1
	Toplam	15
Öğrenciler	Okula gitmiyor	1
	İlköğretim öğrencisi	11
	Lise öğrencisi	2
	Toplam	14

2. Sözlü/Oral Gelenekle Öğretim Yapan Kişilerin Kendi Bakış Açıklarına Göre, Yaş ve Eğitim Durumlarının Öğretimde Oluşturduğu Avantaj ve Dezavantajlar

Araştırma sorularının ikincisinde, oral gelenekle öğretim yapan kişilerin yaş ve eğitim durumlarının oluşturduğu avantaj ve dezavantajların belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğreticilerle yapılan görüşmelerde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Öğreticilerin çoğunluğu, yaşlarının öğretim için bir avantaj oluşturmadığını belirtmişlerdir. Öğreticilerin üçü, yaşlarının bilgi birikimi açısından avantaj oluşturduğunu, biri ise iletişimde avantaj oluşturduğunu belirtmiştir. Öğreticilerin hepsi yaşlarının öğretime herhangi bir olumsuz etki oluşturmadığını da belirtmişlerdir.

Öğrenim durumunun, öğretmenlerin hemen hepsine herhangi bir avantaj ve dezavantaj oluşturmadığı ifade edilmiştir. Bunun yanında merkezde Kabak Kemane öğreten, aynı zamanda Emekli Sınıf Öğretmeni olan bir öğretici, eğitim durumunun öğreticilik vasfına olumlu etki yaptığını belirtmiştir. Okula hiç gitmemiş olan bir keman öğreticisi ise, eğitim durumunun iletişimde bir dezavantaj oluşturduğunu belirtmiştir.

3. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında Müzik Öğretimi Yapan Kişilerin Mesleki Nitelikleri

Öğreticilerin çoğunluğunun müzisyenlik mesleğini sürdürdükleri belirlenmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerden birinin çiftçi, birinin işçi, birinin emekli sınıf öğretmeni olduğu ve birinin ise serbest meslekle uğraştığı da tespit edilmiştir (bkz. Çiz. 4). Bunun yanında, örnekleme oluşturan öğretici ve öğrencilerin çoğunun arasında akrabalık bağının olduğu da, tespit edilen başka bir bulgudur.

Müzik öğretmenlerinin çoğu, meslekleri dışında başka yollardan herhangi bir gelir elde etmemektedirler. Bu kişilerin, sadece bir öğretici dışında müzik öğretiminden de gelir sağlamadıkları tespit edilmiştir.

Çizelge 4. Öğreticilerin Mesleği

Meslek	F
Müziyen	11
Çiftçi	1
Emekli Sınıf Öğretmeni	1
İşçi	1
Serbest Meslek	1
Toplam	15

4. Sözlü/Oral Aktarım Gelenek Kapsamında Müzik Öğretimi Yapmak İçin Seçilen Mekânlar

Araştırma sorularının dördüncüsünde müzik öğretme-öğrenme sürecinde seçilen mekânlar sorgulanmıştır. Mekânın belirlenmesi konusunda öğreticinin önemli bir rol oynadığı ve çoğu öğreticinin, her zaman aynı mekânı seçmedikleri tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda, öğretme-öğrenme sürecinde mekân olarak en çok “ev” ve “açık alan”ın seçildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte, bir kişi özel çalışma odasında ders yapmaktadır. Bunun yanında, düğünlerde çalan kişiyi gözlemleyerek öğrenme gerçekleştiği de tespit edilmiştir. Seçilen mekânların kişisel isteklere göre belirlendiği, “ev” ve “açık alan”ın önemli bir çalışma mekânı olduğu, düğünlerin de öğrencilerin izleme-dinleme yapabilmeleri için, uygun imkânlar sunduğu düşünülmektedir.

Aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi mekân seçiminde hava şartlarının ve ortamın sessiz olmasının belirleyici bir faktör olduğu, başkalarının rahatsız edilmemek istenmesinin de önemli bir etken olduğu tespit edilmiştir (bkz. Çiz. 5).

Buna karşın, öğrencinin mekân seçme isteği ve çalışma ortamının uygunluğunun mekân belirlemede daha az öneme sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca ders için özel çalışma odası olan ve mekân aramak zorunda kalmayan bir öğretici de bulunmaktadır.

Çizelge.5. Mekân Seçiminde Etkili Olan Faktörler

Mekân Seçimine Etkili Olan Faktör	f
Hava şartları	8
Sessizlik	8
Başkalarını rahatsız etmeme isteği	5
Öğrencinin mekân belirleme isteği	2
Çalışma ortamının uygunluğu	2
Özel mekâna sahip olma	1

Öğreticiler çok küçük sapmalarla, mekân özelliklerinin öğretme-öğrenme sürecine genellikle etki etmediğini belirtmişlerdir. Öğreticilerin nasıl bir mekânda çalışmayı diledikleri sorulduğunda ise, çoğunluğu, ders yapılan mekânın sessiz, ses yalıtımlı, öğretici ve öğrenciden başka kimsenin olmadığı bir yer olmasını arzuladıklarını belirtmişlerdir (bkz. Çiz.6). Ayrıca, az sayıda öğretici ders yapılan mekânın doğal güzellikleri olan, temiz, diğer müzik aletlerinin bulunduğu, elektronik materyalleri olan, bilgisayar ve interneti olan ve insanda çalışma isteğini ve heyecanını arttıracak özelliklere sahip olmasını istediklerini dile getirmişlerdir. Ulaşılan bulgular ışığında öğretmenlerin teknolojik gelişmeleri ikinci plana attıkları düşünülmektedir.

Çizelge 6. Arzu Edilen Mekân Özellikleri

Arzu Edilen Mekan Özellikleri	f
Sessiz olmalı	7
Ses yalıtımı olmalı	5
Başka kişiler olmamalı	4
Doğal güzellikleri olmalı	2
Diğer müzik aletleri olmalı	2
Mekân özelliklerinin önemi yoktur	2
Temiz olmalı	1
Elektronik aletler olmalı	1
Bilgisayar ve internet olmalı	1
Çalışma heyecanı vermeli	1

Yapılan gözlem ve görüşmelere göre öğretmenlerin çoğunluğunun mekân konusunda zorluk çekmediği belirlenmiştir. Bunun yanında az sayıda öğreticinin hava şartları, ortamın sessiz olmaması, ders yaparken başkalarını rahatsız etme ve çalışma ortamının uygun olmaması gibi zorlukların farkında oldukları da tespit edilmiştir.

5. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında Müzik Öğretim Sıklığı

Araştırma sorularının beşincisi, müzik öğretiminin hangi sıklıkta gerçekleştiğine yöneliktir.

Sözlü gelenekte müzik derslerinin çoğunlukla boş zamanlarda yapıldığı ve herhangi bir planlama yapılmadığı belirlenmiştir. Ders yapma sıklığı öğretmenlere

göre çeşitlilik göstermektedir ve kaç öğreticinin hangi sıklıkta ders yaptığı Çizelge 7’de verilmiştir.

Çizelge 7. Ders Yapma Sıklığı

Ders Yapma Sıklığı	f
Boş zamanlarda	7
İki günde bir	4
Üç günde bir	2
Haftada bir kez	1
Haftada iki kez	1
Toplam	15

Yapılan görüşmelerde, ders yapma sıklığına etki eden en önemli faktörlerin, “öğrencinin okul saatleri”, “öğrencinin öğretilenleri unutmasının istenmemesi” ve “öğreticinin zamanın uygun olması” olduğu belirlenmiştir (bkz. Çiz. 8). “Öğreticinin işi”, “öğreticinin mesleği dışındaki uğraşları” gibi az rastlanan etkenler de tespit edilmiştir. Öğreticilerin, genellikle ders yapma sıklıklarını yeterli buldukları, buna karşın 3 öğreticinin ders sıklığı konusunda sıkıntı çektikleri ve ders sıklığının yetersiz buldukları belirlenmiştir.

Öğreticilerin çoğu, ders sıklıkları konusunda kaygı taşımadıklarını, mevcut durumdan memnun olduklarını, bununla beraber her gün çalışma yapılması gereğine inandıklarını belirtmişlerdir. Öğreticilerin “ders sıklığının ne kadar olması gerektiği” sorusuna verdikleri cevabın “her gün” olması, mevcut ders sıklığıyla çelişmektedir. Araştırmacı gözlem ve görüşme sırasında, öğretmenlerin daha çok uygun zaman ve şartlar oluştuğunda öğretim yaptıkları izlenimini edinmiştir.

Çizelge 8. Öğretim Sıklığına Etki Eden Faktörler

Etkenler	f
Öğrencinin okul saatleri	5
Öğrencinin öğrendiklerini unutmamasını sağlamak	3
Öğreticinin uygun zamana sahip olması	3
Öğreticinin işi	1
Öğreticinin diğer uğraşları	1
Öğrencinin uygun zamana sahip olması	1
Etken yok	1

6 öğreticinin birer öğrenciyle, 2 öğreticinin ikişer öğrenciyle, 3 öğreticinin ise beşer öğrenciyle öğretme-öğrenme gerçekleştirdiği, bunun yanında 3, 4, 8 ve 10 öğrencisi olan 4 öğreticinin de bulunduğu tespit edilmiştir (bkz. Çiz. 9).

Çizelge 9. Öğreticilerin Ders Yaptığı Öğrenci Sayısı

Ders Yapılan Öğrenci Sayısı	f
1 Öğrenci	6
2 Öğrenci	2
3 Öğrenci	1
4 Öğrenci	1
5 Öğrenci	3
8 Öğrenci	1
10 Öğrenci	1
Toplam	15

6. Sözlü/Oral Gelenekte Müzik Öğretme-Öğrenme Amaçları

Araştırma sorularının altıncısında, sözlü aktarım geleneğiyle öğretme-öğrenme yapan kişilerin amaçlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Kişilerle yapılan görüşmelerde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Öğreticilerin çoğunluğunun dile getirdiği esas amaç, “öğrenciye meslek edindirmektir”. Bunun yanında “çalgi çalımının yaygınlaşmasını sağlamak”, “çalgi çalmayı sevdirmek”, “müziğin usta-çırak geleneği kapsamında öğretiminin devamını sağlamak” ve “çalgiyi bilinçli bir şekilde çaldırmak” gibi amaçlar da ifade edilmiştir.

Buna paralel olarak, öğrencilerin çoğunluğunun da meslek edinmek için eğitim aldıkları tespit edilmiştir. Sadece zevk için öğrenen ve müzik topluluklarında çalabilmeyi amaçlayan az sayıda öğrenci de bulunmaktadır.

7. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinde Öğretilen Müzik Türleri

Araştırma sorularının yedincisinde, sözlü kültür kapsamındaki müzik öğretme-öğrenme sürecinde hangi müzik türlerinin öğretildiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bolu ilinde oral gelenek kapsamında en çok öğretilen müzik çeşidi Türk Halk Müziği, formu ise Türkü'dür. Bununla birlikte, Türk Halk Müziği'nin Oyun Havası ve Uzun Hava formlarının, türkülerin ritim kalıplarına uygun alıştırmaların da öğretildiği saptanmıştır. Bunun yanında, eğitici egzersizlerin, Arabesk Müzik Şarkı formunun ve Türk Sanat Müziği'nin Şarkı formunun öğretildiği de tespit edilmiştir. Bu türler ve formlar en çok öğretilenden en az öğretilene doğru Çizelge 10'da sıralanmıştır.

Çizelge 10. Öğretilen Müzik Türleri ve Formları

Öğretilen Müzik Türü	Formu
Türk Halk Müziği	Türkü
	Oyun Havası
	Uzun Hava
	Türkünün Ritim Kalıpları
Arabesk	Şarkı
Türk Sanat Müziği	Şarkı
Egzersiz	Klarnet: Nefes ve Üfleme Alıştırmaları
	Darbuka: Temel Ritim Vuruşları

Öğretilecek müzik türü ve formuna karar veren kişi çoğunlukla öğretici olmasına rağmen, az sayıda öğrencinin isteklerinin de göz önünde bulundurulduğu tespit edilmiştir. Yukarıda bahsedilen vokal formlar sözsüz biçimde sadece çalınarak öğretilmektedir. Öğreticilerin hepsinin çalgı çalan kişilerden oluşmasının, müzik öğretiminin vokal müzikten daha ziyade çalgısal müzik eğitime yoğunlaşmasına sebep olduğu düşünülmektedir.

8. Sözlü/Oral Gelenekle Yapılan Müzik Öğretiminde Kullanılan Materyaller

Araştırma sorularının sekizincisi, sözlü aktarım geleneği kapsamında müzik öğretme-öğrenme sürecinde kullanılan materyallerle ilgilidir.

Bolu ilinde oral gelenekle Vurma, Yaylı, Mızraplı ve Üfleme çalgıların öğretildiği saptanmıştır (bkz. Çiz. 11). Bu çalgılar çoğunlukla darbuka, keman ve bağlamadır. Az sayıda asma davul, kabak kemane ve klarnet kullanıldığı da saptanmıştır. Ayrıca gözlemlenen 4 derste de, kemanın darbukaya, darbukanın da

kemana eşlik çalgısı olarak kullanıldığı da görülmüştür. Ulaşılan diğer bir bulguya göre keman çalgısının alışılmışın dışında, “dize dayalı” veya “ayakta” kemeçe gibi tutularak çalınmasıdır.

Çizelge 11. Öğretme-Öğrenme Sürecinde Kullanılan Materyaller

Çalgı Türü	Kullanılan Çalgı	F
Vurma Çalgısı	Darbuka	4
	Asma Davul	2
Yaylı Çalgı	Keman	4
	Kabak Kemane	1
Mızraplı Çalgı	Bağlama	3
Üfleme Çalgısı	Klarnet	1
	Toplam	15

9. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında Yapılan Müzik Öğretiminin Aşamaları

Araştırma sorularının dokuzuncusunda, sözlü kültür kapsamında yapılan müzik öğretiminin hangi aşamalardan oluştuğunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yapılan gözlemlerde öğreticilerin derslerini çeşitli aşamalarda yaptıkları saptanmıştır. Bununla birlikte, bu aşamaları uygulamak için herhangi bir planlama yapmadıkları, aşamaların ders esnasında şekillendiği gözlemlenmiştir. Öğreticilerin çoğunun derse dikkat çekme aşamasıyla başladıkları belirlenmiştir. Bununla birlikte, üç öğreticinin içeriği kazandırma, iki öğreticinin amaçları açıklama aşamasıyla, bir öğreticinin ise ödevi çaldırarak derse başlangıç yaptıkları belirlenmiştir. Öğreticilerin çoğunun ikinci aşamada içeriği kazandırma aşamasını izledikleri gözlenmiştir. Bunun yanında dersin ikinci aşamasında, iki öğreticinin amaçları açıklama, iki öğreticinin içeriği çaldırma, iki öğreticinin pekiştirme, bir öğreticinin ise dikkat

çekme aşamasını izledikleri tespit edilmiştir. Dersin üçüncü aşamasında, altı öğreticinin yeni parçayı çaldırma, iki öğreticinin düzeltme, iki öğreticinin amaçları açıklama, iki öğreticinin dikkat çekme, bir öğreticinin ise içerik kazandırma aşamalarını izledikleri belirlenmiştir. Öğreticiler dersin dördüncü aşamasında çoğunlukla, pekiştirme ve düzeltme aşamalarını izlemişlerdir. Bunun yanında amaçları açıklama ve özetleme aşamalarını birer öğreticinin izledikleri tespit edilmiştir. Öğreticilerin çoğunun dersi dört aşamalı yaptıkları belirlenmiştir. Dersi beş ve altı aşamalı yapan az sayıda öğreticilere rastlanmıştır. Bu öğreticilerin çoğu beş ve altıncı aşamalarda güdüleme, özetleme ve pekiştirme aşamalarını izledikleri tespit edilmiştir.

Derslerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda, ders aşamalarındaki genel eğilim aşağıdaki gibidir:

- 1) Dikkat Çekme
- 2) İçeriği Kazandırma
- 3) Dönüt Alma
- 4) Düzeltme ve Pekiştirme

10. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinde Kullanılan Öğretim Yöntemleri

Araştırma sorularının onuncusunda, sözlü aktarım geleneği kapsamındaki müzik öğrenme sürecinde, hangi öğretim yöntemlerinin kullanıldığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Derslerin gözlemlenmesi sonucunda aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır.

Öğreticilerin hepsinin ders sırasında gösterip-yaptırma ve tekrar çalarak gösterme yöntemini kullandıkları saptanmıştır. Bununla birlikte derslerde, izleme-dinleme, taklit etme ve anlatım öğretme-öğrenme yöntemlerinin de sıkça kullanıldığı tespit edilmiştir (bkz. Çiz.12).

Çizelge 12. Derslerde Sık Kullanılan Öğretim Yöntemleri

Yöntem	f
Gösterip Yaptırma	15
Tekrar	15
İzleme-Dinleme	12
Anlatım	11
Taklit	10

Öğreticilerle yapılan görüşmelerde yöntem seçimini etkileyen faktörler saptanmaya çalışılmıştır. Yöntem seçiminde, öğrencinin ezgiyi doğru çalma düzeyinin öğretici açısından en belirleyici faktör olduğu tespit edilmiştir (bkz. Çiz. 13). Bununla beraber, öğrencinin ellerini kullanma yeterliği, öğrenmekte olduğu ezgiyi tanıyıp tanımaması, çalgıyı tutuş biçimi, çalgı öğrenmeye başlangıcı, öğretmeni takip etmekte zorlanması, öğrendiği çalgının özelliklerini iyi bilmemesi, fiziksel yetersizliği ve öğrendiği çalgının çalma tekniğinin öğrencinin seviyesine göre karmaşık olması gibi sebeplerin de, öğreticinin yöntem seçimine etki eden faktörler oldukları dile getirilmiştir.

Çizelge 13. Yöntem Seçimini Belirleyen Faktörler

Faktörler	f
Öğrencinin ezgiyi doğru çalma düzeyi	14
Öğrencinin ezgiyi tanıyıp tanımaması	2
Öğrencinin ellerini kullanma yeterliliği	2
Öğrencinin çalgıyı tutuş biçimi	2
Öğrencinin başlangıç düzeyinde olması	2
Öğrencinin öğreticiyi takip etmekte zorlanması	2
Öğrencinin çalgının özelliklerini bilmemesi	1
Öğrencinin fiziksel olarak zorlanması	1
Çalış tekniklerinin karmaşık olması	1

11. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinde Öğrenci ve Öğretici İletişimi

Araştırma sorularının on birincisinde, sözlü aktarım geleneği kapsamındaki müzik öğrenme sürecinde, öğrenci-öğretici iletişiminin nasıl olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

Derslerde iletişim, çoğunlukla sözlü olarak sağlanmaktadır. Burada konuşma/dil ve sesin tonu, hızı ve şiddeti, kelime vurgu ve duraklamalarından oluşan dil ötesi iletişim biçimi öne çıkmaktadır. Sözsüz iletişimin ise beden dili ile gerçekleştiği belirlenmiştir. Bununla birlikte az sayıdaki öğreticinin, bedensel temas ve yakınlık, mesafe, çapraz pozisyon ve yükseklik gibi mekânsal ilişkilerle iletişim kurdukları da saptanmıştır. Bunlara karşın, araçsal iletişim biçiminin hiç kullanılmadığı saptanmıştır (bkz. Çiz. 14).

Çizelge 14. İletişim Türleri

İletişim Türleri		f
Sözlü İletişim	Dil	14
	Dil Ötesi	10
Sözsüz İletişim	Yüz ve Beden	15
	Bedensel Temas	7
	Mekân Kullanımı	6
	Araçsal İletişim	0

İletişim biçimlerini farkında olmadan da kullanabilen öğretici ve öğrencilerin zaman zaman iletişimde zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir. Öğreticilerin, öğrencinin dikkatsizliği, öğrencinin bazen yorgun oluşu, öğrencinin çalgı öğrenmeye yeni başlaması, öğretilen ezginin öğrencinin seviyesinin üzerinde olması, yazılı kaynaklardan yararlanılamaması, öğrencinin çabuk sıkılması ve öğrencinin bazen

derse gelmeden önce moral bozukluğu yaşamasını iletişim zorluğuna sebep olarak gördükleri tespit edilmiştir.

Öğrencilerin çoğunluğu ise, öğretici ile iletişimlerinin iyi olduğunu ve herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Bağlama öğrenen 1 öğrencinin, öğreticisinin öğretmeye çalıştıklarını bazen anlayamadığı tespit edilmiştir.

12. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinin Öğretici ve Öğrenci Açısından Güçlükleri

Araştırma sorularının on ikincisinde, sözlü aktarım geleneği kapsamındaki müzik öğretme-öğrenme sürecinin, öğretici ve öğrenci açısından güçlüklerinin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır.

Öğreticilerin çoğu, öğrencinin ezgiyi yanlış çalması, ellerini doğru kullanamaması ve öğreticinin söylediklerini tam uygulayamamasına dayanan güçlükler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, seyrek olarak öğrencinin dikkatsizliği, isteksizliği, fiziksel yetersizliği, söylenenleri anlayamaması ve öğretilen ezgiyi duymamış olmasının güçlük yaşattığı ifade edilmiştir. Ayrıca öğrencinin beden diliyle verilen işaretleri algılayamaması, daha önceden yanlış teknikleri öğrenmiş olması, çalgı tutuşunun yanlış olması ve akort yapamamasının az sayıda öğreticiye güçlük yaşattığı da belirtilmiştir. Öğreticilerin, derse nasıl başlayacağına karar verememe ve mekân bulma konusunda da sıkıntılar çektikleri belirlenmiştir.

Öğreticilerin yaşadıkları güçlükler en sık yaşananndan doğru en az yaşananana doğru Çizelge 15’de sıralanmıştır. Öğreticilerin çoğunluğunun, öğrencilerden kaynaklanan güçlükler yaşadıkları, bununla birlikte, merkezde bağlama öğreten 1 öğreticinin de kendisinden kaynaklanan güçlükler yaşadığı saptanmıştır. Aynı zamanda, güçlük yaşamadığını düşünene üç öğretici de bulunmaktadır.

Çizelge 15. Öğretme Sürecinde Öğreticinin Yaşadığı Güçlükler

Güçlükler	f
Öğrencinin ezgiyi yanlış çalması ve entonasyon sorunu	7
Öğrencinin ellerini doğru kullanamaması	6
Öğrencinin, öğreticinin söylediklerini tam olarak uygulayamaması	6
Öğrencinin dikkatsiz olması	3
Öğrencinin bazen isteksiz olması	3
Öğrencinin fiziksel olarak zorluk çekmesi	2
Öğrencinin, öğreticinin söylediklerini tam olarak anlayamaması	2
Öğrencinin öğretilen ezgiyi daha önce bilmemesi	2
Öğrencinin akort yapamaması	1
Öğrencinin daha önce yanlış teknikler öğrenmesi	1
Öğrencinin çalgı tutuşunun yanlış olması	1
Öğrencinin beden diliyle verilen işaretleri algılayamaması	1
Öğreticinin derse başlayacağı konu hakkında kararsız olması	1
Öğreticinin mekân konusunda rahatsız olması	1
Güçlük yaşamıyor	3

Bütün öğretmenlerin, güçlüklerin çoğunluğunu aşmak için, gösterip yaptırma öğretim yöntemini kullandıkları saptanmıştır. Yine tekrar çalarak gösterme, anlatım, işaretle uyarı, izleme-dinleme ve sözlü uyarı gibi yöntemlere de sık başvurdukları tespit edilmiştir. Öğreticilerin çoğu uyguladıkları yöntemler sonucu yaşadıkları güçlüklerin üstesinden gelebildiğine inanmaktadırlar. Ayrıca birden fazla öğrencisi bulunan çoğu öğretici, güçlüklerin üstesinden gelmeye çalışırken her öğrenciye farklı öğretim yöntemi kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Buna karşın öğrencisinin algılama düzeyi, yaşı gibi özelliklere göre öğretim yöntemi uygulayan az sayıda öğreticinin de olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında, dört öğretici, yaşadığı güçlükleri aşmakta zorlandığını ifade etmektedir.

Öğrenciler açısından güçlükler ise, öğrencinin ellerini doğru biçimde kullanabilme, öğreticiden gözlemediği davranışları yapabilme ve öğrenmeye çalıştığı ezgiyi çalabilme noktalarında yoğunlaşmaktadır. Öğrencilerin, yine ezgiyi takip edebilme, ezgiyi bellekte tutabilme, ezginin zorluk derecesi, fiziksel olarak zorlanma ve çalgı tutuşu konularında da güçlük yaşadıkları tespit edilmiştir (bkz. Çiz. 16).

Çizelge 16. Öğrencinin Ders Anında Yaşadığı Güçlükler

Güçlükler	f
Öğrencinin gözlemediği davranışları uygulayamaması	8
Öğrencinin ellerini doğru kullanamaması	7
Öğrencinin ezgiyi yanlış çalması	5
Öğrencinin öğreticinin çaldığı ezgiyi takip edememesi	4
Öğrencinin çalacağı ezgiyi unutması	3
Öğretilen ezginin öğrencinin seviyesine uygun olmaması	2
Öğrencinin fiziksel olarak zorluk çekmesi	1
Öğrencinin çalgı tutuşunun yanlış olması	1

Öğrencilerin yaşadıkları güçlüklerin, öğretilen ezgilerin çoğunun öğrencinin seviyesinin üzerinde olması, öğrencinin çalgı çalmaya yakın bir zamanda başlaması, öğrencinin yaşının küçük olması ve ellerini doğru kullanamaması, öğreticiyle iletişimde zorluk çekmesi ve öğrencinin derse odaklanamaması gibi sebeplerden kaynaklandığı saptanmıştır.

Öğrencilerin, yaşadıkları güçlükleri aşabilmek için, genellikle öğreticileri tekrar tekrar izledikleri, her zamankinden daha dikkatli davrandıkları, tekrar dinledikleri ve öğrenmek için daha fazla çaba sarf ettikleri gözlemlenmiştir (bkz. Çiz.17). Öğrencilerden sadece iki tanesinin güçlükleri aşabilmek için öğreticiye soru

sorması, sözlü kültür ortamında öğrenmede izleme ve dinlemenin daha öne çıktığını göstermektedir.

Çizelge 17. Öğrencilerin Güçlükleri Aşma Yöntemleri

Sorunu Aşma Yöntemi	f
Tekrar izleme	11
Daha fazla dikkat	10
Tekrar dinleme	9
Daha fazla çaba gösterme	8
Soru-cevap	2

BÖLÜM V

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bolu ili merkezinde ve merkeze bağlı köylerde sözlü aktarım geleneğiyle yapılan öğretme-öğrenme sürecinin bazı özelliklerini saptamaya yönelik olan bu araştırmada, aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

1. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecine Katılan Kişilerin Cinsiyet, Yaş ve Eğitim Durumları

Bolu ilinde sözlü gelenekle müzik öğreten kişilerin hepsi erkektir. Öğrencilerin ise büyük çoğunluğu erkektir. Sadece 2 kız öğrenci oral gelenek bağlamında müzik eğitimi almaktadır. Buna göre, Bolu ilinde müziğin sözlü aktarımında ve öğretiminde erkeklerin etkin bir rol oynadığı söylenebilir. Geleneksel Türk toplumunda görülen erkek egemenliğinin, sözlü kültür kapsamındaki müzik öğretiminde de ön plana çıktığını söylemek mümkündür.

Öğreticilerin yaşları 23-70 aralığında olup, yığılımın 23-42 arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin ise çocukluk ve ergenlik döneminde bulunup, çoğunluğunun 11-14 yaş aralığında oldukları tespit edilmiştir. Arıcı'nın (2007:2) bildirdiğine göre, "Çocukların 9 ila 12 yaşları arasını içine alan dönem, müzik davranış bilimcileri ve eğitimcilerince, müziksel güçlerin biçimlendirilmesi açısından çok önemli bir dönem olarak görülür". Buna göre, Bolu ilindeki sözlü gelenek kapsamında müzik öğrenen öğrencilerin, müzik öğrenme yaşlarının davranış bilimcileri ve eğitimcilerin görüşlerine paralellik gösterdiğini söylemek mümkündür.

Öğrenim durumları açısından bakıldığında, öğretmenlerin çoğunun ilkokul mezunu oldukları saptanmıştır. Bunun yanında, hiç okula gitmemiş öğretmenlerin olduğu ve bir öğretmenin ortaöğretim mezunu, birinin ise yüksek öğrenim gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Öğreticilerin bu durumu, Bolu ilinde sözlü aktarım geleneğini ve bu bağlamda öğretimi genellikle düşük tahsilli kişilerin sürdürdüğünü, buna karşın müzik öğretmede eğitim durumlarının belirleyici bir unsur olmadığını göstermektedir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun ise ilköğretimde öğrenimlerine devam ettikleri saptanmıştır. Bunun yanında iki öğrencinin ortaöğretimde öğrenim gördüğü, bir öğrencinin de okula gitmediği saptanmıştır. Öğreticilerin, günümüz eğitim-öğretim şartlarına göre düşük tahsilli olmaları araştırmacı tarafından beklenmeyen bir sonuç, buna karşın öğrencilerin eğitim durumu beklenen bir sonuç olarak değerlendirilmiştir.

2. Sözlü/Oral Gelenekle Öğretim Yapan Kişilerin Kendi Bakış Açıklarına Göre, Yaş ve Eğitim Durumlarının Öğretimde Oluşturduğu Avantaj ve Dezavantajlar

Öğreticilerin, yaşın öğretimde bir dezavantaj oluşturmadığı düşüncesine sahip oldukları, bunun yanında dört öğretmenin bilgi birikimi ve iletişim açısından yaşın avantaj oluşturduğuna inandıkları saptanmıştır.

Eğitim durumunun, öğretim açısından avantaj oluşturduğunu düşünen bir öğretmenin ve iletişim açısından avantaj oluşturduğunu düşünen bir öğretmenin dışında, geriye kalan tüm öğretmenler, eğitim durumlarının herhangi bir avantaj veya dezavantaj sağlamadığına inanmaktadırlar. Öğreticilerin bu görüşleri, araştırmacının gözlemler sırasındaki izlenimlerini de desteklemektedir. Araştırmacı, öğretimde eğitim durumunun ve yaşın avantaj veya dezavantaj oluşturduğu herhangi bir davranış gözlemlememiştir.

3. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında, Müzik Öğretimi Yapan Kişilerin Mesleki Nitelikleri

Örnekleme oluşturan öğreticilerin çoğunluğu geleneksel anlamda müzisyenlik mesleğini sürdürmektedirler. Bununla birlikte, çiftçi, işçi, serbest çalışan ve emekli sınıf öğretmeni olan dört kişinin de müziğe olan ilgi ve uğraşlarının sonucunda yakın çevresine müzik öğretimi gerçekleştirdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Buna göre Bolu'da sözlü kültür kapsamında müzik öğretiminin ağırlıklı olarak müziği bir meslek olarak icra eden kişiler tarafından yapıldığı saptanmıştır. Karabulut (2002), Nevşehir yöresinde sözlü aktarım geleneğiyle müziği kuşaktan kuşağa aktaran usta icracılardan bahsetmiştir. Bolu ilinde müziği sözlü kültür kapsamında öğreten usta icracıların olması, Nevşehir yöresiyle paralellik göstermektedir.

Öğreticilerin aylık gelirlerinin oldukça düşük seviyede olduğu ve meslekleri dışında herhangi bir gelir elde etmedikleri saptanmıştır. İkincil Sözlü Kültür pratiklerine göre öğretim yapan 1 öğretici müzik öğretimi yaparak para kazanmaktadır. Buna karşın diğer öğreticiler, öğrencilerin çoğunluğunun kendi akraba kesiminden olduklarını ve bundan dolayı öğretim için para almadıklarını ifade etmişlerdir. Buna göre müziğin sözlü aktarımla öğretiminin maddi bir beklenti içerisinde gerçekleştirilmediğini söylemek mümkündür.

4. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında Müzik Öğretimi Yapmak İçin Seçilen Mekânlar

Müzik öğretimi için, çoğunlukla ev ve açık alanlar tercih edilmektedir. Bunun yanında bir öğreticinin özel derslik kullandığı ve düğünleri öğretim alanı olarak tercih eden öğreticilerinde olduğu saptanmıştır. Karabulut (2002), Nevşehir yöresinde köklü müzik geleneğinin yaşatılması için müziğin sözlü aktarımında önemli yere sahip olan oturak alemleri, sıra geceleri, sıra dönemleri, yaren vb. eğlence ortamlarında icranın gerçekleştiğini belirtmiştir. Karabulut'un (2002) ulaştığı bulguların, Bolu yöresindeki bulgularla çok benzer olmadığı, buna karşın bazı

öğreticilerin düğünleri öğretim yeri olarak seçmesinin benzer durumları veya ortamları oluşturabileceği düşünülmektedir.

Mekân seçiminde, hava şartları, mekânın sessiz olması, başkalarının rahatsız edilmek istenmemesinin başta gelen faktörler olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte mekân seçiminde seyrek olarak öğrencinin tercihi, çalışma ortamının uygun olması ve öğretim için özel dersliğin de belirleyici olduğu saptanmıştır. Öğreticilerin mekân konusunda kaygı taşımadığı, seçimlerini de ders başında ortamın şartlarına göre yaptıkları saptanmıştır. Ayrıca mekân seçimini, çoğunlukla öğrencilerin yaptığı ve her zaman aynı mekânı seçmedikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Bunun yanında öğretmenler, mekân özelliklerinin öğretme-öğrenme sürecine belirgin bir etkisinin olmadığını da düşünmektedirler.

Öğreticilerin ders yapmak istedikleri mekânların, müzik öğretimi gereksinimleri açısından donanımlı olmasını arzuladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğreticilerin mekânda birçok özellik arzu etmelerine karşın, gözlemler sürecinde mekân özelliklerini iyileştirme arayışına girmemeleri, geleneksel müzik öğretiminin getirdiği bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Ayrıca öğretmenlerin mekân bulma konusunda çok az zorluk çektikleri büyük çoğunluğunun zorluk çekmediği sonucuna ulaşılmıştır.

5. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında Müzik Öğretim Sıklığı

Müzik öğretiminin periyodik bir düzene sahip olmadığı ve ders yapma sıklığının genellikle boş zamanlara bağlı olduğu saptanmıştır. Derslerin düzenli bir sıklıkta yapılamamasının, öğrencilerin müziksel gelişimleri üzerinde olumsuz etki yapabileceği düşünülmektedir. Ancak iki günde bir, üç günde bir, haftada bir ve haftada iki kez düzenli ders yapmaya özen gösteren öğretmenler de bulunmaktadır.

Derslerin yapılma sıklığına “iş”, “zaman” ve “unutmamayı sağlamak” gibi faktörlerin etki yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğreticilerin çoğu, dersin her gün

yapılması gerektiğini belirtmekte, bununla birlikte, halihazırda uygulanan ders sıklıklarının da yeterli bulmaktadırlar. Bu sonuç arzulanan ders sıklığı ve mevcut durum arasında bir tutarsızlığı ortaya koymaktadır.

Öğreticilerin yarısına yakınının öğretme-öğrenme sürecinde tek öğrenciyle öğretim gerçekleştirdiği, bunun yanında çoğu öğreticinin birden fazla öğrenciyle müzik öğretimi gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

6. Sözlü/Oral Gelenekte Müzik Öğretme-Öğrenme Amaçları

Oral gelenekte müzik öğrenme ve öğretmenin esas hedefinin, “bir meslek edinme” veya “meslek edindirme” olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca sözlü aktarım geleneğini devam ettirmek, çalgı çalmayı sevdirmek, çalgı çalımını yaygınlaştırmak ve çalgıyı bilinçli çaldırmak gibi az sayıda amaçları olan öğretmenlere de rastlanmıştır. Öğrencilerin bir kısmı da çalgıyı sadece zevk için veya bir müzik topluluğuna eşlik etmek için öğrenmektedir.

Öğrencilerin müziği mesleki amaçla öğrenme düşüncesini çoğunlukla büyüklerinden aldığını ve onları model alarak çalgı çalmaya başladıklarını söylemek mümkündür. Senemoğlu'nun (2000) bildirdiğine göre, Bandura ve arkadaşlarının farklı çocuklar üzerinde yaptıkları deneylerde, çocukların model aldıkları kişilere göre davranış sergiledikleri sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, özellikle müzisyen bir ailenin içerisinde yetişen bir çocuğun, müziği meslek edinmek istemesini destekleyebilecek bir sonuçtur.

7. Sözlü/Oral Gelenekte Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinde Öğretilen Müzik Türleri

Öğretme-öğrenme sürecinde, sıklıkla Türk Halk Müziği'nin Türkü, Oyun Havası ve Uzun Hava formlarının öğretildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bolu'da

çoğunlukla Türk Halk Müziği'nin öğretilmesi, sözlü gelenekte müzik öğretiminin halk müziğine yoğunlaştığını bir kez daha göstermektedir. Karabulut (2002) da, Nevşehir yöresinin müzik kültürü ile ilgili yaptığı saha araştırmasında, Türk Halk Müziğinin iki ana dalı olan uzun hava ve kırık havaların, yörede oldukça yaygın olarak icra edildiğini tespit etmiştir. Ulaşılan bu sonucun, Bolu yöresinde sözlü kültür kapsamında öğretilen müzik türüyle paralellik gösterdiği söylenebilir. Bolu ilinde sözlü gelenek bağlamında çoğunlukla Halk Müziğinin öğretilmesi, Güvenç'in, kültürün önemli bir süreci olarak gördüğü, bireyin kültürleme sürecinde, "kendi toplumunun kültür içeriğini öğrenmesi" (Güvenç, 1999:286) özelliğiyle paralellik göstermektedir.

Bunun yanında Arabesk, Türk Sanat Müziği gibi türlerin Şarkı formu da öğretilmektedir. Ayrıca, özellikle öğrencinin çalgı çalmaya başlangıç aşamasında, çalgıların özelliklerine uygun düşünülmüş alıştırma ve ezgiye uygun ritim kalıpları da çalıştırılmaktadır.

Öğretilen müzik türü ve formuna da çoğunlukla öğreticiler karar vermektedir. Öğretilen müziklerin baskın bir biçimde çalgısal olarak öğretildiği saptanmıştır. Buna göre, Bolu ilinde müziğin sözlü aktarımında çalgısal öğretimin ön planda olduğunu da ortaya çıkmaktadır.

8. Sözlü/Oral Gelenekle Yapılan Müzik Öğretiminde Kullanılan Materyaller

Müzik öğretme-öğrenme sürecinde esas materyal olarak vurma, yaylı, mızraplı ve üfleme çalgıların kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu çalgılar çoğunlukla darbuka, keman ve bağlama'dır. Bunun yanında az sayıda öğrenci asma davul, kabak kemane ve klarnet de öğrenmektedir. Bununla birlikte darbuka ve keman çalgıları, öğretimde yardımcı eşlik çalgıları görevini de görmektedir. Kemanın Bolu'da "dize dayalı" veya "ayakta" kemençe gibi çalınması yöreye has bir özellik olarak görülmüştür. Bu bulgu, Yönetken'in (1966) Tunceli yöresinde kemanın kemençe gibi çalındığına ilişkin bulgusuna paraleldir. Ayrıca ülkemiz müzik yaşamında sıklıkla

kullanılan darbuka ve bağlama'nın Bolu yöresinde de çok kullanıldığı dikkati çeken diğer bir husustur. Kılıç'ın (1996) bildirdiğine göre, Isparta ilinde de geleneksel yapıda söylenen türkülerde bağlama, davul, kabak kemane, sipsi ve darbuka çalgıları sık kullanılmaktadır.

Kullanılan materyallerin seçimine, çoğunlukla öğretmenlerin karar verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğreticilerin yönlendirmesiyle, öğrencilerin, müzik eğitimine çoğunlukla vurma çalgısı ile başladıkları, üfleme çalgılarının ise güçlü bir nefes gerektirdiği, buna karşın öğrencilerin de küçük yaşta olmalarından dolayı daha az tercih edildiği düşünülmektedir.

Bolu ilinde, sözlü aktarım geleneğiyle müzik öğretimi esnasında çalgılar dışında öğrenmeyi kolaylaştıracak herhangi bir öğretim materyalinin kullanılmadığı da tespit edilmiştir. Formal eğitim bağlamında çalgı eğitimi sürecinde öğretim materyali olarak yazılı kaynakların, ses kayıtlarının vb. kullanıldığı düşünüldüğünde, iki eğitim sürecinin tipik farkları bu noktada kendini göstermektedir.

9. Sözlü/Oral Gelenek Kapsamında Yapılan Müzik Öğretiminin Aşamaları

Araştırmada, öğretmenlerin ders sırasında belli bir aşama izledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ancak izlenecek aşamaların ders öncesinde planlanmadığı, dersin kendi doğası içinde şekillendiği belirlenmiştir. Formal eğitimde “öğretim öncesi hazırlıklar ayrıntılı bir zaman ve eylem planına bağlanmalı, anlamlı bir sıra ile sunulmalıdır” (Başar, 2003:90). Bu ifadeye de dayanarak formal eğitim ile informal eğitim arasında, planlama aşamasında önemli farklılıkların ortaya çıktığı söylenebilir.

Derslerin geneline baktığımızda, ders aşamaları konusunda bir eğilimin oluştuğundan bahsedilebilir. Bu aşamalar, “dikkat çekme”, “içeriği kazandırma”, “dönüt alma” ve “düzeltme ve pekiştirme”dir.

10. Sözlü/Oral Aktarım Geleneği Kapsamındaki Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinde Kullanılan Öğretim Yöntemleri

Öğreticilerin derste sıklıkla gösterip yaptırma, tekrar gösterme, izleme-dinleme, anlatım ve taklit yöntemlerini kullanarak öğretim yaptıkları saptanmıştır. Özellikle gösterip-yaptırma ve tekrar etme yöntemlerini bütün öğretmenlerin kullandığı, bunun yanında öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun öğrencilerin çalmada zorlandıkları ve yanlış çaldıkları bölümleri göz önünde bulundurarak öğretim yöntemlerini seçtikleri saptanmıştır. Buna göre sözlü kültürde müzik öğretiminin tamamen bir usta-çırak ilişkisi içerisinde gerçekleştiği, öğrencinin hep öğreticisini izlediği, buna karşılık öğreticinin her hangi bir yazılı kaynak kullanmadan öğrencisine ezberletmek için göstermek, dinletmek ve anlatmak yoluyla öğretim yaptığı ortaya çıkmıştır. Prouty (2006), Jazz müziğinin sözlü kültür kapsamında, usta-çırak ilişkisiyle öğretildiğini belirtmiştir. Bu sonuç, Rutledge'nin (1981), Japon geleneğinde ustaların çıraklarına müziği ezberleterek öğrettiklerine dair yaptığı tespitlerle paralellik göstermektedir. Aydın (2007), Muzaffer Sarısözen'in halk ezgilerinin mutlaka ustasından dinleyerek ve taklit ederek öğrenilmesi gerektiğine inandığını belirtmesi, bu çalışmada ulaşılan bulguları desteklemektedir. Yıldız da (1992), halk oyunlarında zaman içerisinde bozulma ve özünden ayrılma olabildiğini, bunu engellemek için öğreticinin yöreden olması ve geleneksel öğretim yöntemlerini kullanması gerekliliğini belirtmiştir.

Bununla birlikte, öğretim yöntemleri konusunda ulaşılan sonuçların, Geleneksel Osmanlı/Türk Müziği'nde öğretim yöntemi olarak kullanılan "meşk" yöntemiyle de çok büyük benzerlik gösterdiği belirlenmiştir. Bu çalışmada kullanıldığı tespit edilen yöntemlerin "meşk" yönteminden tek farkı, yazının herhangi bir sebep dolayı kullanılmamasıdır. Behar (2003) "meşk" yönteminde esas amacın ezber yapmak olduğunu, öğreticinin öğretilcek eserin güftesini öğrenciye yazdırdıktan sonra ezberlettiğini belirtmiştir.

"Öğretilecek ezgiyi daha önce duymamış olma", "ellerini doğru kullanamama", "çalgıyı yanlış tutma", "çalgı öğrenimine yeni başlama", "öğreticiyi

takip etmekte zorlanma”, “çalgıyı iyi tanımama”, “fiziksel olarak yetersiz kalma” ve “çalgının çalınış tekniklerinin karmaşıklığı” gibi faktörlerin, öğreticilerin yöntem seçimine etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

11. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinde Öğrenci ve Öğretici İletişimi

Öğretici ve öğrenci arasındaki iletişimin hem sözlü hem de sözsüz biçiminde gerçekleştiği, dil ve dil ötesi sözlü iletişim biçimleri, yüz ve beden, bedensel temas ve mekân kullanımı gibi sözsüz iletişim biçimlerinin sık kullanıldığı tespit edilmiştir. Prouty’in (2006) ulaştığı, Afrika toplumunda müziğin usta-çırak ilişkisiyle sözlü iletişim yoluyla öğretildiği sonucu, ulaştığımız sonuçlarla kısmen paralellik göstermektedir. Az sayıda öğreticinin iletişimde zorlandığı ve bunun sebeplerini öğrencinin derse yorgun gelmesi, çalgı öğrenmeye yeni başlaması, çabuk sıkılması, bazen moralinin bozuk olması, öğretilen ezginin öğrencinin seviyesine uygun olmaması ve yazılı kaynaklardan yararlanılamamasına bağladıkları sonucuna varılmıştır. Buna karşın öğrencilerin, sadece biri dışında iletişimde zorluk çekmedikleri, zorluk çeken öğrencinin de bazı derslerde öğretmenin anlattıklarını anlayamadığı tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara göre öğreticiler için iletişimin önemli olduğu ve iletişim sağlayamadıkları zaman bunun nedenlerini genellikle bildikleri söylenebilir. Öğrencilerin çoğunun zihinsel gelişimleri soyut düşünme aşamasını tamamlamadığından, iletişim ağı ile ilgili neden-sonuç ilişkisini kuramadıkları düşünülmektedir.

12. Sözlü/Oral Gelenekle Müzik Öğretme-Öğrenme Sürecinin Öğretici ve Öğrenci Açısından Güçlükleri

Öğreticilerin derslerde güçlük yaşamalarının en büyük nedenlerinin, öğrencinin öğretilen ezgiyi yanlış çalması, ellerini doğru kullanamaması ve

söylenenleri tam uygulayamaması olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında, öğrencinin dikkatsiz olması, bazen isteksiz olması, fiziksel olarak yetersiz kalması, söylenenleri anlayamaması, bedensel işaretleri algılayamaması, öğretilen ezgiyi daha önce duymamış olması, daha önceden yanlış teknik edinmesi, çalgıyı yanlış tutması ve akort yapamaması gibi öğrenciden kaynaklanan sebepler de dile getirilmiştir. Öğreticilerin karşılaştıkları güçlüklerin çoğunun öğrencilerden kaynaklandığını belirtmeleri, araştırmacının sahadaki izlenimlerine göre beklenmeyen bir sonuç olmuştur. Bunun yanında, öğretmenlerin başlayacağı konu hakkında kararsız olma ve mekân konusunda rahatsızlık duyma gibi güçlüklerle de karşılaştıkları ortaya çıkmıştır.

Öğreticiler, yaşadıkları güçlükleri önem sırasına göre sıraladıklarında, öğrencilerden kaynaklanan güçlüklerin çoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğreticiler yaşadıkları güçlüklerin üstesinden gelebilmek için gösterip yaptırma, tekrar gösterme, anlatım, işaretle uyarı, sözlü uyarı ve izleme-dinleme gibi yöntemleri kullanmakta ve bunların etkili olduğuna inanmaktadırlar. Özellikle gösterip yaptırma yönteminin bütün öğretmenler tarafından kullanılması dikkat çeken bir sonuçtur. Öğreticilerin güçlükleri aşabilmek için farklı bir yöntem yerine, çoğunlukla gösterip-yaptırma yöntemini kullanmaları sözlü aktarım geleneğinde bu yöntemin çok fazla kullanıldığını göstermektedir.

Öğrencilerin ders sırasında yaşadıkları güçlükler ise, gözlemlendiği davranışı uygulayamaması, ellerini doğru kullanamaması, ezgiyi yanlış çalması, öğreticiyi takip edememesi, çalacağı ezgiyi unutması, fiziksel olarak yetersiz kalması ve çalgıyı doğru tutamaması şeklinde tespit edilmiştir. Öğrencilerin, yaşadıkları güçlükleri, öğretilen ezginin seviyelerine uygun olmaması, başlangıç seviyesinde olmaları, derse odaklanamama, iletişimin kötü olması, yaşlarının küçük olması ve ellerini kullanamama gibi nedenlere bağladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Tespit edilen güçlüklerin temelde öğrencilerin fiziksel olarak yetersiz olmalarına ve yazılı kaynak kullanılmadığına dayalı olduğu düşünülmektedir. Yazılı kaynak kullanılmamasının

öğretilen ezgilerin unutulmasına sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Bu durumun bellek gelişimine ise olumlu katkı sağladığını söylemek mümkündür.

Öğrencilerin yaşadıkları güçlüklerin üstesinden gelebilmek için, tekrar izleme, daha fazla dikkat, tekrar dinleme, daha fazla çaba gösterme ve soru-cevap gibi yöntemlere başvurdukları saptanmıştır. Buna göre güçlüklerin üstesinden gelmede, ders sırasındaki öğrenme yöntemlerinden farklı yöntemlerin kullanılmadığı söylenebilir. Öğrencilerin çok fazla soru sorarak açıklama istememeleri, sözlü gelenekle öğretimde eylemin öne çıktığını ve soru-cevap yönteminin daha az kullanıldığını göstermektedir.

KAYNAKLAR

Arıcı, İsmet. “Müzik Öğretimi Ders Notları”.

<<http://www.ismetarici.com/muzikogretimi.doc>>(17.08.2007)

Aydın, Ali Fuat. “Geleneksel Türk Müziğinde “Usta-Çırak” İlişkisinin Gerekliği Üzerine Çeşitli Görüşler.”

<http://www.turkuler.net/yazi/GTMusta.asp>(16.08.2007)

Bacanlı, Hasan. **Gelişim ve Öğrenme**. 2. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 1999.

“Baldini, Massimo. İletişim Tarihi. İstanbul: Avcıol Basım-Yayın, 2000.” Aktaran: Batuş, Gül. (2004) “Sözlü Kültürden Kitle Kültürüne Geçiş Sürecinde Direnen Değerler.”

<<http://www.cim.anadolu.edu.tr/pdf/2004/1130853303.pdf>>(16.01.2007)

“Bandura, A. **Social Foundations of Thought and Action**. Englewood Cliffs, Nj: Prentice-Hall, 1986.” Aktaran: Senemoğlu, Nuray. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Gazi Kitapevi, 2000

Bartok, Bela ve Suchoff, Benjamin. **Türkiye’deki Halk Ezgisi Derlemeleri**. 1937. “Küçük Asya’dan Türk Halk Musikisi” (çev: Bülent Aksoy). (Kitap üzerinde basım tarihi bulunmamaktadır), İstanbul: Pan Yayıncılık 1991.

Başar, Hüseyin. **Sınıf Yönetimi**. 10. Basım. Ankara: Anı Yayıncılık, 2003.

Batuş, Gül. (2004) “Sözlü Kültürden Kitle Kültürüne Geçiş Sürecine Direnen Değerler.”

<<http://www.cim.anadolu.edu.tr/pdf/2004/1130853303.pdf>> (16.01.2007)

Behar, Cem. **Aşk Olmayınca Meşk Olmaz: Geleneksel Osmanlı/Türk Müziğinde Öğretim ve İntikal**. 2. Basım. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003.

Biol, K. Bülent. **Toplumsal Yapılanmayla Kültürel ve Müziksel Gelişim Arasındaki İlişki.** “21. yy Başında Türkiye’de Müzik Sempozyumu,” (Edit.: Arzu Cengiz) Ankara: Rekmay Ltd. Şti. 2002.

“Boratav, Pertev Naili. **Folklor ve Edebiyat II. İstanbul,** Adam Yayınları, 1982.”
Aktaran: Öztürk, Serdar. “**Cumhuriyetin İlk Yılarında Halk Kitaplarını Modernleştirme Çabaları**” Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi, sayı: 21, 2006, ss.47-72.

Çobanoğlu, Özkul. **Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü.** Ankara, Akçağ Yayınları, 2000.

Özcan, Demirel. **Eğitim Sözlüğü.** 1. Basım. Ankara: Pegem Yayınevi, 2001.

Dökmen, Üstün. **İletişim Çatışmaları ve Empati.** 36. Basım. İstanbul: Simge Yayıncılık, 2006.

“Duncan, Jr. S. **Nonver Communication.** Psychological Bulletin, 72, 118-137, (1969)”. Aktaran: Dökmen, Üstün. **İletişim Çatışmaları ve Empati.** 36. Basım. İstanbul: Simge Yayıncılık, 2006.

“Edmonson, Munro E. **Lore: An Introduction to the Science of Folklore and Literature** (New York: Holt Rinehart & Winston). 1971.” Aktaran: Ong, Walter J. **Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözüün Teknolojileşmesi.** 3. Basım (çev: Sema Postacıoğlu Banon). İstanbul: Metis Yayınları, 2003.

Erden, Münire ve Yasemin Akman. **Gelişim ve Öğrenme.** 9. Basım. Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2001.

Ersoy, Ruhi. “Sözlü Kültür ve Sözlü Tarih İlişkisi Üzerine Bazı Görüşler” **Milli Folklor Dergisi,** sayı: 61, 2004, ss.102-110

Fidan, Nurettin ve Münire Erden. **Eğitime Giriş.** Ankara: Alkım Yayınevi, 1985.

Günay, Umay. **Türkiye’de Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi**. 3. Basım. Ankara, Akçağ Yayınları, 1999.

Güvenç, Bozkurt. **İnsan ve Kültür**. 8. Basım. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1999.

Hebdige, Dick. **Kes Yapıştır: Kültür, Kimlik ve Karayip Müziği**. (çev: Çağatay Çorakçı). 1. Basım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2003.

İlyasoğlu, Evin. **Zaman İçinde Müzik**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2003.

Karabulut, Murat. “Nevşehir Yöresi Müzik Folklorunun İncelenmesi”. Yayınlanmamış Doktora Tezi, **Hacettepe Üniversitesi**, 2002.

Kılıç, Abdullah. “Isparta İli Folkloru”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Hacettepe Üniversitesi**, 1996.

Köker, Eser. **Kitapta Kurutulmuş Çiçekler ya da Sözlü Kültür Üzerine Düşünceler**. 1. Basım. Ankara: Dipnot Yayınları, 2005.

Kürkçüoğlu, S. Sabri. (01.04.2004) Şanlıurfa Sıra Müzik Kültürü ve Kazancı Bedih Usta.

<<http://www.turkuler.com/yazi/sanliurfa.asp>> (28.09.2007)

“Mayring, P. **Einführung in die qualitative Sozialforschung**. 4.Baskı. Weinheim: Psychologie Verlags Union. 1999.” Aktaran: Kalyoncu N., Sazak N. “Müzik Öğretmenliği Eğitiminde Okul Deneyimi: Bir Uygulama Örneği”, Bolu: 2006.

Ong, Walter J. **Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözüñ Teknolojileşmesi**. 3. Basım. (çev: Sema Postacıoğlu Banon). İstanbul: Metis Yayınları, 2003.

Özarslan, Metin. **Erzurum Âşıklık Geleneği**. Ankara: Akçağ Yayınları, 2001.

Öztürk, Okan Murat (18.01.2006). “Halk Müziği Tanım ve Tarihçe”

<<http://www.delidervis.net/viewtopic.php?p=53695>> (08.06.2007)

Öztürk, Serdar. “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Halk Kitaplarını Modernleştirme Çabaları” **Kebikeç İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi**, sayı: 21, 2006, ss.47-72.

Parıltı, Abidin. **Dengbejler: Sözü'nün Yazgısı**. 1. Basım. İstanbul: İthaki Yayınları. 2006.

Pase, Tuna. “Erken Dönem Klezmer Müziği” **Müzik ve Bilim**, sayı: 1, 2004, ss 1-4. <www.muzikbilim.com/1m_2004/pase_t.PDF>.(15.08.2007)

Prouty, Kenneth E. “Orality, Literacy and Mediating Musical Experience: Rethinking Oral Tradition Learning Of Jazz Improvisation” **Popular Music and Society**. Vol. 29, July 2006, ss. 317-334 <<http://www.ingentaconnect.com/content/routledg/rpms/2006/00000029/0000003/art00003/citations;jsessionid=qp99s4ctd90n.alice>> (13.08.2007)

Rösing, Helmut. “**Sonderfall Abendland.**” Bruhn, H./Oerter, R./Rösing, H. (Ed.), **Musikpsychologie. Ein Handbuch**. 3. Baskı, Hamburg: Rowohlt Taschenbuch Verlag, 1997.

“Rutledge, Eric. **The Lessons of Apprenticeship: Music and Textual Variation in Japanese Epic Tradition**. The Modern Languages Association of American 96. yıllık toplantısında sunulan bildiri, New York, NY, 27-30 Aralık 1981, 187. toplantı maddesi. 1981.” Aktaran: Ong, Walter J. **Sözlü ve Yazılı Kültür**. İstanbul: Metis Yayınları, 2003.

“Sakman, Mehmet Tahir. **Dünden Bugüne Konya Oturakları**. İstanbul: Milenyum Yayınları, Yayın No: 11, Halk Kültürü Dizisi: 1, 2001”. Aktaran: Öztürk, Ali Osman. Konya Oturakları Üzerine. <<http://www.izedebiyat.com/yazi.asp?id=18713>> (28.09.2007)

Say, Ahmet. **Müzik Tarihi**. 3. Basım. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1997.

- Sayan, Erol. **Müziğimize Dair**. 1. Basım. Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş. Yayınları, 2003.
- Selanik, Cavidan. **Müzik Sanatının Tarihsel Serüveni**. 1. Basım. Ankara: Doruk Yayıncılık, 1996.
- Senemoğlu, Nuray. **Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Gazi Kitapevi, 2002.
- “Tylor, E.B. **Primitive Culture: Researches into the Development of Mythology, Philosophy, Religion, Language, Art and Custom**. Londra: J. Murray. 1871.”
Aktaran: Güvenç, Bozkurt. **İnsan ve Kültür**. 8. Basım. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1999.
- Tanrıkorur, Cinuçen. **Osmanlı Dönemi Türk Musikisi**. 2. Basım. İstanbul: Dergah Yayınları, 2005.
- Türk Dil Kurumu. **Türkçe Sözlük**. 6. Basım. Ankara: Bilgi Basımevi, 1974.
- Uçan, Ali. **Müzik Eğitimi**. 2. Basım. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 1997.
- Uçan, Ali. **Geçmişten Günümüze-Günümüzden Geleceğe Türk Müzik Kültürü**. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 2000.
- Ulusoy, Mahir. **Bolu Gelişim İl Planı: Nüfus ve Sosyal Yapı**. Cilt 1. 2004.
- Ural, Ayhan ve Kılıç, İbrahim.. **Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi**. 1. Basım. Ankara: Detay Yayıncılık, 2005.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. **Sosyal Bilimlerde: Nitel Araştırma Yöntemleri**. 5. Basım. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.
- Yıldız, Bayram. “Türk Halk Oyunları Öğretim Yöntemleri ve Program Geliştirme”,
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **İstanbul Teknik Üniversitesi**, 1992.

Yönetken, Halil Bedi. **Derleme Notları I.** İstanbul: Orkestra Yayınları, 1966.

“Zvorikine, A.A.. **Some Problems Of The Theory Of Culture.** Journal Of World History. No. 2. 346-392, 1967.” Aktaran: Güvenç, Bozkurt. **İnsan ve Kültür.** 8. basım. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1999.

EKLER

Ek-1: Naratif Görüşme Soruları

Ek-2: Gözlem Formu

Ek-3: Özgeçmiş

EK-1: Naratif Görüşme Soruları

A. YAŞ VE ÖĞRENİM DURUMU

- 1) Kaç yaşındasınız? (Öğrenci ve Öğretici)
- 2) Yaşınızın öğretim bakımından size sağladığı avantaj ve dezavantajlar var mıdır? Varsa nelerdir?
- 3) Öğrenim durumunuz nedir? (Öğrenci ve Öğretici)
- 4) Öğrenim durumunuzun size sağladığı avantaj ve dezavantajlar nelerdir?

B. MESLEKİ NİTELİKLER

- 1) Mesleğiniz nedir?
- 2) Aylık geliriniz ne kadardır?
- 3) Mesleğiniz dışında başka bir işten geliriniz var mı?
- 4) Müzik öğretimi yaparak belli bir gelir elde ediyor musunuz?

C. MEKÂN

- 1) Müzik öğretimi için hangi mekânları tercih ediyorsunuz?
- 2) Hep aynı mekânı mı seçiyorsunuz?
- 3) Mekân seçiminizi belirleyen etkenler nelerdir?
- 4) Mekân konusunda zorluklarla karşılaşılıyor musunuz?
- 5) Sizce etkili bir öğretim için kullandığımız mekân hangi özelliklere sahip olmalıdır?

D. ÖĞRETİM SIKLIĞI

- 1) Kaç kişiyle müzik öğretimi yapmaktasınız?
- 2) Hangi sıklıkta öğretim yapmaktasınız?
- 3) Ders yapma sıklığına etkisi olan faktörler nelerdir?
- 4) Size göre ders yapabilme sıklığınız yeterli midir?
- 5) Sizce dersler ne sıklıkla yapılmalıdır?

E. ÖĞRETME-ÖĞRENME AMAÇLARI

- 1) Yaptığınız müzik eğitiminin amacı nedir? (Öğretici)
- 2) Aldığınız müzik eğitiminin amacı nedir? (Öğrenci)

F. İLETİŞİM (Öğretmen)

- 1) Öğretim esnasında öğrenci ile iletişimi nasıl sağlıyorsunuz?
- 2) Ne tür iletişim zorluklarıyla karşılaşıyorsunuz?
- 3) Öğrenci ile iletişim sağlayamadığınızda, sebebini neye bağlıyorsunuz?
- 4) Sizce ders sırasında öğrenciyle iletişim şeklinizin, öğrenmeye katkısı nedir?

G. İLETİŞİM (Öğrenci)

- 1) Öğrenme esnasında öğretici ile iletişiminizi nasıl sağlıyorsunuz?
- 2) Öğretici ile iletişim sağlayamadığınız zaman, sebebini neye bağlıyorsunuz?
- 3) Hangi iletişim zorluklarıyla karşılaşıyorsunuz?

H. ÖĞRETİCİ AÇISINDAN GÜÇLÜKLER

- 1) Öğretim sırasında karşılaştığınız güçlükler nelerdir?
- 2) Öğretirken yaşadığınız güçlükleri önem sırasına göre sıralayabilir misiniz?
- 3) Güçlükleri aşabilmek için hangi yöntemleri kullanıyorsunuz?
- 4) Yaşadığınız sorunları çözebildiğinize inanıyor musunuz?
- 5) Sorunları çözme yaklaşımınız öğrenciye göre farklılık gösteriyor mu?

I. ÖĞRENCİ AÇISINDAN GÜÇLÜKLER

- 1) Müzik öğreniminde karşılaştığınız güçlükler nelerdir?
- 2) Ders sırasında yaşadığınız güçlükleri önem sırasına göre sıralayabilir misiniz?
- 3) Yaşadığınız güçlükleri aşmak için neler yapıyorsunuz?

EK-2. Gözlem Formu**AÇIKLAMA**

Bu gözlem formu, Bolu il merkezi ve merkeze bağlı mahalle ve köylerde, sözlü aktarım geleneği kapsamında yapılan müzik öğretme ve öğrenme sürecinin genel özelliklerini tespit edebilmek amacıyla hazırlanmıştır. Form, Bolu İl merkezi ve merkeze bağlı yerleşim yerlerinde ikamet eden ve sözlü aktarım geleneği kapsamında ğretim ve öğrenim yapan kişilerin gözlemlenmesi için kullanılacaktır.

Elde edilen veriler Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Eğitimi Bilim Dalı'nda yürütülen "Sözlü/Oral Gelenek Bağlamında Müzik ğretme-ğrenme Süreci: Bolu İli rneği" adlı Yüksek Lisans Tezi için kullanılacaktır

Cemal ÖZATA
Yüksek Lisans ğrencisi
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

GÖZLEM FORMU

Bu formda, sözlü aktarım geleneği kapsamında yapılan müzik öğretme öğrenme sürecinin genel özelliklerini tespit etmek amacıyla hazırlanmış sorular bulunmaktadır. Gözlem formu yarı yapılandırılmıştır. Müzik öğretim süreci iki gözlemci tarafından incelenecek, formda yer alan seçenekler (X) işareti ile, boşluklar ise uygun ifade ile doldurulacaktır.

Ders Kodu:

1-CİNSİYET	
1) Öğreticinin cinsiyeti	K ( ) E ( )
2) Öğrencinin cinsiyeti	K ( ) E ( )
2- MEKÂN	
1) Öğretim için seçilen mekân	.....
2) Mekân seçimine karar veren kişi	. .....
3) Seçilen mekânın özellikleri	. .....
4) Mekân özelliklerinin, öğrenme-öğretme sürecine etkisi	. .....

3-MÜZİK TÜRLERİ	
1) Öğretme-öğrenme sürecinde işlenen müzik türü/türleri	a) Türk Halk Müziği ( ) Formu:..... b) Türk Sanat Müziği ( ) Formu:..... c) Arabesk ( ) Formu:..... d) Pop Müzik ( ) Formu:..... e)Diğer(..... ....)
2) Müzik türünü belirleyen kişi	.....
4-KULLANILAN MATERYALLER	
1) Ders sırasında kullanılan materyal/materyaller	....
2) Materyal seçimine karar veren kişi	.....
5-AŞAMALAR	
1) Öğretim esnasında belli bir aşama var mı?	.....
2) Tespit edilebilen aşamalar	1- ..... 2- ..... 3- ..... 4- ..... 5- ..... 6- ..... 7- ..... 8- ..... 9- ..... 10- ..... 11- .....

6-KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER	
1) Ders sırasında öğretmenin kullandığı yöntem ve teknikler.	1-..... 2-..... 3-..... 4-..... 5-..... 6-..... 7-..... 8-..... 9-..... 10-.....
2) Yöntem seçimini etkileyen faktörler	1-..... 2-..... 3-..... 4-..... 5-..... 6-..... 7-..... 8-..... 9-..... 10-.....
7-İLETİŞİM	
1) Öğretim esnasında öğretmen ve öğrenci iletişimi nasıl sağlanıyor?	....
2) Sözel iletişimin özellikleri.	....
3) Sözsüz iletişimin özellikleri	....

8- ÖĞRETİCİNİN KARŞILAŞTIĞI GÜÇLÜKLER	
1) Ders anında öğreticinin yaşadığı güçlükler	....
2) Öğreticinin yaşadığı sorunların sebepleri	....
3) Öğreticinin sorunları çözme biçimi	....
9- ÖĞRENCİNİN KARŞILAŞTIĞI GÜÇLÜKLER	
1) Ders anında öğrencinin yaşadığı güçlükler	....
2) Öğrencinin yaşadığı sorunların sebepleri	....
3) Öğrencinin güçlükleri aşma biçimi	....
NOTLAR:	

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	: Cemal ÖZATA
Sürekli Adresi	: Aktaş Mah. Süreyya Sok. İmren Apt. No:7/12 Bolu
Doğum Yeri ve Yılı	: İmranlı, 28/11/1975
Yabancı Dili	: İngilizce
İlkokul	:Karahanlılar İlkokulu (Tevfik Ünsal İlköğretim Okulu),1986
Ortaokul	:19 Mayıs Ortaokulu, 1989
Ortaöğretim	:Ankara Etlik Lisesi, 1993
Lisans	:Gazi Üniversitesi, 2002
Yüksek Lisans	:Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2007
Anabilim Dalı	:Güzel Sanatlar Eğitimi
Bilim Dalı	:Müzik Eğitimi
Yayımları	:--
Çalışma Hayatı	:2001-2004: TRT Ankara Radyosu (İstisna Akdi ile Ses Sanatçısı) 2000-2002: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma Geliştirme Halk Oyunları ve Gençlik Korusu (Koro Eğitmeni ve Bağlama Sanatçısı) 2002-2007: Bolu Merkez Atatürk İlköğretim Okulu (Müzik Öğretmeni) 2005- : Bolu Gençlik Spor İl Müdürlüğü Olimpiyat Gençlik Merkezi Türk Halk Müziği Eğitmeni ve Şefi 2007- : Çankırı Selahattin İnal Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi (Bağlama Öğretmeni)